

WÓJT GMINY WIELGIE

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA
GMINY WIELGIE**

na lata 2016 - 2019

z perspektywą na lata 2020 - 2023

Na zlecenie Wójta Gminy Wielgie

Program opracował

mgr Sławomir Flanz

Wielgie - Toruń, listopad 2015 r.

Spis treści

I. WSTĘP	3
1. Podstawa prawna i cel opracowania.....	3
2. Zakres i metody opracowania	3
3. Informacje i wytyczne z krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych dokumentów strategicznych i programowych.....	5
II. OCENA STANU ŚRODOWISKA GMINY	18
1. Położenie geograficzne i zagospodarowanie.....	18
2. Rzeźba terenu i budowa geologiczna	21
3. Gleby i surowce naturalne	22
4. Wody powierzchniowe i podziemne, gospodarka wodno-ściekowa	23
5. Powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny	29
6. Walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe	32
7. Pola elektromagnetyczne.....	35
8. Poważne awarie i poważne awarie przemysłowe.....	36
9. Gospodarka odpadami	37
10. Środowisko a zdrowie	38
III. CELE, OBSZARY INTERWENCJI I ZADANIA OCHRONY ŚRODOWISKA	39
1. Cele ochrony środowiska	39
2. Ochrona klimatu i jakości powietrza.....	40
3. Przeciwdziałanie zagrożeniu hałasem	42
4. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.....	43
5. Gospodarowanie wodami	44
6. Ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa.....	47
7. Zasoby geologiczne	47
8. Gleby	48
9. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	49
10. Zasoby przyrodnicze	49
11. Zagrożenia poważnymi awariami	51
IV. HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ	52
V. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU	58
1. Mechanizmy prawno-ekonomiczne	58
2. Sposób finansowania planowanych zadań	59
3. Edukacja ekologiczna, akceptacja społeczna	77
4. Monitoring realizacji programu.....	77
VI. WYKORZYSTANE MATERIAŁY.....	82
1. Wybrane akty prawne.....	82
2. Wybrane opracowania i dokumenty	83

I. Wstęp

1. Podstawa prawna i cel opracowania

Zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późniejszymi zmianami) organy wykonawcze województw, powiatów i gmin, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządzają programy ochrony środowiska.

Programy te uwzględniają cele zawarte w strategiach rozwoju, programach i dokumentach programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Zgodnie z art. 13 ustawy - Prawo ochrony środowiska, polityka ochrony środowiska to zespół działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Dla samorządu gminy wiejskiej, jaką jest gmina Wielgie, program ochrony środowiska sporządza Wójt Gminy, a uchwała Rada Gminy.

Uchwalony przez Radę na podstawie art. 18 ww. ustawy, program ochrony środowiska jest podstawą działań w kierunku stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, w tym realizacji wybranych programów branżowych.

Programy ochrony środowiska, w związku ze zmianami ustawy - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. poz. 1101 z 2014 r.), służą realizacji polityki ochrony środowiska, a nie jak wcześniej realizacji polityki ekologicznej państwa, dlatego obecny program należy traktować jako nowy dokument, zintegrowany z innymi przyjmowanymi przez organy gminy dokumentami strategicznymi i planistycznymi, a w mniejszym stopniu z poprzednim programem ochrony środowiska przyjętym przez Radę Gminy Wielgie w 2010 r.

Z wykonania programu ochrony środowiska organ wykonawczy gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia radzie gminy.

2. Zakres i metody opracowania

Spełniając wymogi ustawowe Wójt Gminy Wielgie przystąpił do opracowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Wielgie. Przyjęto, że Program obejmować będzie lata 2016-2019 z perspektywą na lata 2020-2023.

Obecnie obowiązująca ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późniejszymi zmianami) nie określa wymaganego szczegółowego zakresu i zawartości programu ochrony środowiska.

W związku z tym jako podstawowy materiał metodyczny uznano opracowane przez Ministerstwo Środowiska we wrześniu 2015 roku „Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska”.

Zgodnie z ww. Wytycznymi, podstawowe zasady tworzenia programów ochrony środowiska to:

- zwięzłość i prostota,
- spójność z dokumentami strategicznymi i programowymi,
- konsekwentne i świadome stosowanie terminów,
- wyznaczenie ram czasowych,
- oparcie na wiarygodnych danych,
- prawidłowe określenie celów,
- włączenie interesariuszy w proces opracowania POŚ,
- przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Podstawę do sporządzenia oceny stanu środowiska gminy Wielgie stanowiły przede wszystkim zgłoszone przedmiotowe wnioski, postulaty i propozycje Wójta Gminy oraz dane i materiały Urzędu Gminy Wielgie oraz jednostek organizacyjnych Gminy. W pracach wykorzystano ponadto wszelkie dostępne materiały i opracowania, w tym: Starostwa Powiatowego w Lipnie, Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Lipnie, Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Nadleśnictwa Skrwilno, Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku, Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy i innych. Szczegółowy wykaz materiałów wykorzystanych w Programie znajduje się w końcowej części opracowania.

Pierwszy etap opracowania objął przegląd dokumentów i opracowań programowych i strategicznych w przedmiotowym zakresie oraz ocenę stanu środowiska gminy Wielgie. Analizą objęto wybrane dokumenty i opracowania strategiczne, programowe i planistyczne na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym, które mają istotne znaczenie dla konstrukcji niniejszego Programu. Ocena stanu środowiska zawiera analizę stanu środowiska na obszarze gminy w zakresie poszczególnych komponentów przyrodniczych oraz

identyfikację i rejonizację zagrożeń środowiska w kontekście polityki ochrony środowiska państwa i województwa, a także w kontekście wymagań i standardów Unii Europejskiej.

Drugi etap prac to: określenie celów programu ochrony środowiska, zadań i ich finansowania oraz systemu realizacji programu ochrony środowiska.

Opracowanie składa się z części opisowej w postaci elaboratu tekstowego ilustrowanej tabelami, rycinami i diagramami.

Uchwalony przez radę gminy na podstawie art. 18 ww. ustawy, gminny program ochrony środowiska jest podstawą działań organu wykonawczego gminy w kierunku stworzenia warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, w tym jest podstawowym instrumentem do realizacji zadań własnych Gminy w zakresie polityki ochrony środowiska, które będą w całości lub w części finansowane ze środków będących w jej dyspozycji, zadań koordynowanych lub inicjowanych przez Gminę oraz wytycznych do planów i programów branżowych.

Programy ochrony środowiska, zgodnie z art. 14 ww. ustawy, przyjmuje się na 4 lata z tym, że przewidziane w nim perspektywiczne działania obejmują kolejne 4 lata. Z wykonania programu organ wykonawczy gminy sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia Radzie Gminy.

Projekt Programu, zaakceptowany przez Wójta Gminy Wielgie, został poddany procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w tym udostępniony do wglądu wszystkim zainteresowanym.

3. Informacje i wytyczne z krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych dokumentów strategicznych i programowych

Przyjęto, że Program ochrony środowiska gminy Wielgie będzie nawiązywał zarówno do Strategii rozwoju gminy, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak i do opracowanych na szczeblu krajowym, wojewódzkim i powiatowym dokumentów przedmiotowych w zakresie ochrony środowiska, w tym w szczególności: Polityki ekologicznej państwa, Programu ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego i Programu ochrony środowiska powiatu lipnowskiego. a także do Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego.

Podstawowym dokumentem krajowym w zakresie ochrony środowiska jest Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 opracowana przez

Radę Ministrów i przyjęta uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009 r. (Monitor Polski Nr 34, poz. 501). Dokument określa cele i zadania o charakterze systemowym ważne dla stworzenia warunków do wykonywania ochrony środowiska. Poprawa jakości środowiska, realizacja zasady zrównoważonego rozwoju, powstrzymanie niekorzystnych zmian klimatu oraz ochrona zasobów naturalnych, w tym różnorodności biologicznej, to najważniejsze zadania polityki ekologicznej państwa na lata 2009–2012.

Polska musi sprostać trudnym zadaniom związanym z ochroną atmosfery i przeciwdziałaniem zmianom klimatu. Dlatego bardzo ważny dla naszego kraju jest udział w pracach nad pakietem klimatyczno-energetycznym. Wyzwaniem dla Polski będzie także sprostanie unijnym dyrektywom w sprawie jakości powietrza. Dla terenów, które nie spełniają unijnych standardów jakości powietrza, zostaną opracowane i zrealizowane programy naprawcze. Konieczna będzie również promocja najnowszych technologii służących ochronie środowiska, w tym promocja rozwoju odnawialnych źródeł energii, a także szybka modernizacja przemysłu energetycznego. Zgodnie z polityką ekologiczną państwa, zasady ochrony środowiska i przyrody powinny być uwzględniane w planach zagospodarowania przestrzennego. W dokumencie duży nacisk położono na ochronę zasobów naturalnych. Zakończenie prac nad listą obszarów Natura 2000 będzie miało istotne znaczenie dla przyspieszenia realizacji inwestycji infrastrukturalnych, takich jak: autostrady, kolektory kanalizacyjne, linie energetyczne, itp. W polityce ekologicznej państwa szczególną uwagę poświęcono lasom. Ważnym zadaniem będzie kontynuacja zalesień i zadrzewianie tzw. korytarzy ekologicznych (łączących kompleksy leśne), które mają ogromne znaczenie dla zachowania i rozwoju różnorodności biologicznej fauny oraz flory. W ciągu najbliższych lat jeszcze ważniejsze stanie się racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi, w szczególności wodą. Założono również bardziej racjonalne korzystanie z zasobów geologicznych i poprawę gospodarki odpadami, zwłaszcza komunalnymi. Priorytetem dla resortu środowiska będzie efektywne wykorzystywanie pieniędzy z Unii Europejskiej na wyposażenie kolejnych aglomeracji w oczyszczalnie ścieków i systemy wodno-kanalizacyjne, a także w nowoczesną gospodarkę odpadami. Podkreślono także znaczenie edukacji - podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, zgodnie z zasadą „myśl globalnie, działaj lokalnie”. Inne działania wymienione w dokumencie to m.in.: bezpieczeństwo ekologiczne, w tym opracowanie oceny ryzyka powodziowego, ochrona gleb, rekultywacja terenów zdegradowanych, ochrona przed hałasem. Szacuje się, że na wykonanie zadań określonych w polityce ekologicznej na lata 2013-2016 przeznaczone będzie łącznie w kraju ponad 63 mld zł.

Według Programu ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018, przyjętego Uchwałą Nr XVI/299/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2011 r. podstawowym celem polityki ekologicznej na obszarze województwa jest zachowanie wysokich walorów środowiska przyrodniczego regionu w celu poprawy jakości życia jego mieszkańców oraz zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności województwa. Realizacja tego celu jest możliwa pod warunkiem przyjęcia jako powszechnie obowiązującej zasady zrównoważonego rozwoju, identyfikacji określonych priorytetów ochrony środowiska oraz realizacji celów cząstkowych, do których należą:

- dalsza poprawa jakości wód powierzchniowych, zwłaszcza jezior,
- zachowanie jakości wód podziemnych i ich ochrona przed degradacją,
- dalsza poprawa jakości powietrza atmosferycznego,
- poprawa warunków klimatu akustycznego,
- zapobieganie powodziom i skutkom suszy,
- wdrożenie i prowadzenie racjonalnego systemu gospodarowania odpadami,
- zachowanie i kształtowanie różnorodności biologicznej regionu, z ograniczeniem populacji obcych gatunków roślin i zwierząt,
- zwiększanie lesistości województwa,
- ochrona gruntów przed erozją i przeciwdziałanie degradacji gleb,
- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych i zdegradowanych,
- ochrona złóż kopalin przed nieracjonalną eksploatacją,
- kształtowanie systemu obszarów chronionych i dostosowanie go do nowych uwarunkowań prawnych,
- przeciwdziałanie poważnym awariom i poważnym awariom przemysłowym.

Ochrony wymaga system ekologiczny województwa, a wszystkie zagrożenia mogące zakłócić jego funkcjonowanie powinny być wyeliminowane. Konieczna jest poprawa jakości środowiska oraz wzbogacenie jego zasobów i walorów. Przestrzeganie zasad ochrony i kształtowania struktur środowiska jest istotnym warunkiem dla osiągnięcia rozwoju zrównoważonego.

Osiągnięcie podstawowego celu ekologicznego będzie realizowane za pomocą sformułowanych czterech celów ekologicznych, które są zbieżne z celami Polityki ekologicznej państwa:

- poprawa jakości środowiska,
- zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii,
- ochrona i racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych,

- działania systemowe w ochronie środowiska.

Cele ekologiczne wyznaczają określone priorytety ochrony środowiska i przyczyniają się do minimalizacji lub likwidacji zidentyfikowanych problemów ekologicznych.

Na poziomie wojewódzkim podstawowym dokumentem, który wyznacza kierunki rozwoju regionu jest Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+, przyjęta Uchwałą Nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r. Przyjęto w niej nowe podejście do sposobu przygotowania dokumentu o charakterze wielosektorowym (przekrojowym) poprzez nastawienie na znaczący efekt społeczny i ekonomiczny, wysoki poziom zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i stworzenie podstawy do realizacji działań zintegrowanych.

Osią przewodnią Strategii jest modernizacja województwa, rozumiana jako zdecydowane działania skoncentrowane na wybranych dziedzinach, szczególnie ważnych dla jakości życia mieszkańców i konkurencyjności województwa. Modernizację województwa należy rozumieć jako zasadniczą interwencję w kilku dziedzinach – kluczowych dla jakości życia mieszkańców oraz konkurencyjności gospodarki. Powyższy cel zamierza się osiągnąć poprzez działania skoncentrowane, zaprogramowane na osiągnięcie sukcesu (i jednocześnie na tyle silne, by dawały realną szansę odniesienia tego sukcesu). Najważniejszym obszarem modernizacji jest rozwój społeczny – mający na celu zmianę mentalności polegającą na wykształceniu pożądanых postaw. Wszystkie programy realizowane w ramach Strategii będą oparte na zasadzie budowania województwa kujawsko-pomorskiego bez barier, w którym wprowadzone rozwiązania będą zmierzały do równości dostępu do dóbr, usług i praw oraz niwelowania barier, które uniemożliwiają powszechne korzystanie z potencjału i zasobów regionu. Niezwykle ważna jest tu nowa rola usług publicznych oraz wykształcenie powszechnych postaw proinnowacyjnych. Innym obszarem modernizacji jest nadanie nowych impulsów rozwoju gospodarczego – w oparciu o sektor rolno-spożywczy, innowacyjność, rozwój terenów inwestycyjnych i rozwój otoczenia biznesu. Trzecią płaszczyzną jest zapewnienie spójności przestrzeni województwa. Powyższe „pola modernizacji” są wzajemnie powiązane – muszą być realizowane równolegle, ale jednocześnie gwarantują uzyskanie efektu synergicznego.

Strategia rozwoju województwa w najbardziej ogólnym podziale dotyczy zagadnień rozwoju społecznego oraz rozwoju gospodarczego. Zadaniem nowej Strategii będzie realizowanie modernizacji województwa. Dokument formułuje cztery priorytety:

- Konkurencyjna gospodarka

- Modernizacja przestrzeni wsi i miast
- Silna metropolia
- Nowoczesne społeczeństwo.

oraz osiem celów strategicznych:

Gospodarka i miejsca pracy – rozumiane jako zwiększenie liczby miejsc pracy, a więc ograniczenie bezrobocia poprzez aktywne działania związane z poprawą warunków tworzenia miejsc pracy i zwiększania zatrudnienia, ale celem pośrednim jest także rozwój przedsiębiorczości, rozumiany zarówno jako zwiększanie liczby zarejestrowanych podmiotów, jak i zwiększanie potencjału podmiotów już funkcjonujących.

Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi – rozumiane jako podniesienie jakości kapitału ludzkiego i społecznego województwa, a także zapewnienie wysokiego standardu usług publicznych dla mieszkańców regionu.

Dostępność i spójność – rozumiane jako zapewnienie właściwej dostępności zewnętrznej i spójności wewnętrznej województwa – które pozwolą na prawidłową obsługę mieszkańców oraz prawidłową obsługę dla potrzeb rozwoju gospodarczego.

Innowacyjność – rozumiana jako wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu, nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem.

Nowoczesny sektor rolno-spożywczy – którego zadaniem jest kompleksowy rozwój sektora rolno-spożywczego, obejmującego zarówno działalność rolniczą, jak i przetwórczą – zarówno w aspekcie produkcji żywności, jak i wykorzystania produkcji rolniczej na inne cele (np. energetyczne).

Bezpieczeństwo – które będzie realizowane w następujących sferach: minimalizacja zagrożenia powodziowego i zagrożeń komunikacyjnych, rozwój infrastruktury systemów monitoringu, ostrzegania i alarmowania w sytuacjach kryzysowych oraz optymalizacja funkcjonowania służb publicznych odpowiedzialnych za wszystkie aspekty bezpieczeństwa.

Sprawne zarządzanie – rozumiane jako zapewnienie właściwego zarządzania na wszystkich szczeblach sektora publicznego w województwie w aspektach administracyjnych jak i przestrzennych oraz łącznie z ideą zrównoważonego rozwoju, która rozumiana jest jako racjonalne i oszczędne gospodarowanie zasobami ekonomicznymi i środowiskowymi, na rzecz przyszłych pokoleń. W aspekcie przestrzennym podstawą prowadzonych działań powinien być ład przestrzenny.

Tożsamość i dziedzictwo - zbudowanie identyfikacji regionalnej mieszkańców oraz rozpoznawalnego i pozytywnie postrzeganego wizerunku województwa na zewnątrz, w

aspektach budowy tożsamości regionalnej województwa na bazie sportu, aktywności kulturalnej, zasobów przyrody oraz symboliki czytelnej dla mieszkańców całego regionu, zachowania oraz promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu, skierowania dodatkowych działań do dzieci i młodzieży (działania edukacyjne, rozrywkowe, sportowe).

Dla każdego celu strategicznego formułowane są w szerokim wyborze *Kierunki działań* oraz *Przedsięwzięcia o znaczeniu kluczowym*. Strategia zawiera następujące przedsięwzięcia mające znaczenie dla gminy Wielgie:

- konieczność radykalnego ograniczenia bezrobocia połączona z szeroko rozumianym rozwojem gospodarki województwa – jest to niezbędny warunek likwidacji sfery ubóstwa oraz pełnego wykorzystania potencjałów endogenicznych wynikających z zasobów naturalnych,
- konieczność zasadniczej poprawy warunków życia ludności wiejskiej – problem w największym stopniu wiąże się z wysokim poziomem bezrobocia oraz zbyt dużą liczbą osób powiązanych ekonomicznie z rolnictwem, ale nie bez znaczenia jest także niewłaściwie funkcjonujący system transportu publicznego i ogólnie niski poziom rozwoju społecznego oraz wysoki poziom wykluczenia cyfrowego,
- nadanie impulsów rozwojowych wschodniej części województwa. Jako obszar problemowy – wymagający szczególnego wsparcia – identyfikuje się powiaty: m.in. lipnowski, w tym gmina Wielgie,
- kontynuowanie w ramach tzw. „Funduszu wsparcia” pomocy dla obszarów cechujących się szczególną złożonością sytuacji problemowych, w tym gminy Wielgie, gdzie kumulują się problemy wysokiego bezrobocia, uzależnienia bazy ekonomicznej od rolnictwa przy jednocześnie zbyt dużej liczbie osób utrzymujących się z rolnictwa, niskiego poziomu wykształcenia, dużego uzależnienia od systemu pomocy społecznej, słabszej dostępności do usług publicznych dla zwiększenia elastyczności interwencji, jeszcze trafniejszej identyfikacji potrzeb i większej skuteczności oddziaływania,
- identyfikacja Obszaru Strategicznej Interwencji „Przełamanie zapaści społeczno-gospodarczej wschodniej części województwa”, do którego zaliczono również gminę Wielgie, z planowanymi działaniami horyzontalnymi z dziedziny rozwoju społecznego, mających na celu przede wszystkim poprawę zdolności mieszkańców do radzenia sobie na rynkach pracy (w tej części województwa potrzeby są największe, dlatego w bieżącej polityce regionalnej interwencja wobec tej części województwa powinna być szczególnie skoncentrowana i silna), rozwoju przedsiębiorczości na bazie potencjałów endogenicznych – zwłaszcza w sektorze rolno-spożywczym,

Jednym z instrumentów realizacji Strategii, który zamierza się wykorzystywać na większą niż dotąd skalę będą „programy wojewódzkie”. Będą one służyły do kompleksowego zaplanowania i skoordynowania działań w zakresie zagadnień szczególnie ważnych dla rozwoju województwa.

Według Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, zatwierdzonego uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. obszar gminy Wielgie, podobnie jak całego powiatu lipnowskiego, położony jest w obrębie jednej z czterech stref polityki przestrzennej, tzw. „wschodniej”. Jednostka ta obejmuje część województwa, położoną na północ i wschód od doliny Wisły. Przeważają tu użytki rolne, które zajmują 73,3%, a lasy zajmują tylko 15,3% powierzchni. Strefę zamieszkuje 334 141 osób (15,9% ogółu ludności województwa), z czego tylko 35,1% stanowi ludność miejska. Gęstość zaludnienia wynosi 72,3 osób/km² (wskaźnik dla województwa – 116,9).

W oparciu o wyposażenie poszczególnych ośrodków miejskich w instytucje obsługi mieszkańców, ich pozycję w sieci osadniczej regionu i zasięg oddziaływania ustalono 6-stopniową hierarchię sieci osadniczej. Wieś Wielgie, podobnie jak wszystkie ośrodki gminne, zakwalifikowano do tzw. „pozostałych wiejskich siedzib gmin”. Zakres obsługi ośrodka obejmować powinien teren gminy, a zapotrzebowanie na poszczególne usługi dotyczy obsługi mieszkańców, rolnictwa oraz turystyki. Plan przewiduje umacnianie i rozwój funkcji usługowych wszystkich ośrodków gminnych.

W zakresie ochrony i kształtowania środowiska Plan przewiduje m.in. gospodarowanie z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, zachowanie terenów korytarzy ekologicznych, poprawę zanieczyszczonych wód cieków i jezior, w tym na Pojezierzu Dobrzyńskim, eliminację czynników zagrożenia gleb i naruszania stosunków wodnych, rozbudowę i odbudowę obiektów małej retencji wód i modernizację systemów melioracyjnych, w szczególności na Pojezierzu Dobrzyńskim, zalesianie gleb nieprzydatnych rolniczo oraz wprowadzanie zadrzewień.

W zakresie ochrony środowiska kulturowego planuje się kontynuowanie działań w zakresie konserwacji zabytkowych obiektów sakralnych, zespołów dworsko-parkowych oraz innych obiektów zabytkowych.

Realizacja polityki przestrzennej w jednostce wschodniej spowoduje intensyfikację gospodarki rolnej oraz politykę rozwoju wielokierunkowego obejmującego gospodarkę rolną, leśną i turystyczną. Kierunki zagospodarowania koncentrują się na: powiązaniu strefy ze stolicami województwa, rozwoju rolnictwa, przetwórstwa rolnego (w tym ekologicznego),

rozwoju wypoczynku i rekreacji, a także agroturystyki. Ważne będą działania na rzecz poprawy środowiska przyrodniczego i wyposażenia infrastrukturalnego (kanalizacja, gaz) tej niedoinwestowanej strefy. Efektem kumulatywnym powinno być znaczne podniesienie jakości życia mieszkańców strefy i wyrównanie poziomu wyposażenia infrastrukturalnego.

W zakresie układu podstawowego komunikacji, czyli powiązań wewnątrz województwa, Plan przewiduje przebudowę dróg wojewódzkich nr 558 i 559, obejmującą poszerzenie i wzmocnienie nawierzchni, a tym samym uzyskanie wymaganych parametrów technicznych.

Podstawowe kierunki działań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej to:

- dalsze uporządkowanie gospodarki ściekowej w obszarze gminy poprzez budowę sieci kanalizacyjnych dla obszarów o zwartej zabudowie,
- realizacja przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy rozproszonej.

W zakresie dalszej gazyfikacji regionu Plan wskazuje na potrzebę rozbudowy istniejących gazociągów wysokoprężnych, poprzez budowę odgałęzień i stacji redukcyjno-pomiarowych gazu, co pozwoli na gazyfikację wielu gmin, w tym w III etapie gminy Wielgie.

Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami dla powiatu lipnowskiego na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, przyjęty Uchwałą nr VIII/46/2011 Rady Powiatu w Lipnie z 8 kwietnia 2011 r., formułuje cele, priorytety i zasady ochrony środowiska oraz zasady i cele w gospodarce odpadami na terenie powiatu.

Wśród celów najważniejsze to:

- dalsza poprawa jakości wód powierzchniowych, zwłaszcza jezior,
- zachowanie jakości wód podziemnych i ich ochrona przed degradacją,
- dalsza poprawa jakości powietrza atmosferycznego,
- poprawa warunków klimatu akustycznego,
- zapobieganie powodziom i skutkom suszy,
- wdrożenie nowoczesnego systemu gospodarowania odpadami,
- zachowanie i kształtowanie różnorodności biologicznej regionu, z ograniczeniem populacji obcych gatunków roślin i zwierząt,
- zwiększenie lesistości powiatu,
- ochrona gruntów przed erozją i przeciwdziałanie degradacji gleb,
- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych i zdegradowanych,
- ochrona złóż kopalin przed nieracjonalną eksploatacją,
- kształtowanie systemu obszarów chronionych i dostosowanie go do nowych uwarunkowań prawnych,
- przeciwdziałanie poważnym awariom i poważnym awariom przemysłowym.

Za priorytety uznano:

- dalsza poprawa jakości środowiska oraz likwidacja i minimalizacja bezpośrednich zagrożeń dla ochrony zdrowia i życia mieszkańców powiatu,
- zrównoważone wykorzystanie bogactw naturalnych, w tym wody oraz energii,
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,
- prowadzenie edukacji ekologicznej w celu podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu.

Podstawowym dokumentem określającym średniookresowe, uporządkowane wskazanie kierunków rozwoju gminy jest Strategia rozwoju gminy Wielgie na lata 2014-2020, przyjęta Uchwałą Nr XXXVIII/318/2014 Rady Gminy Wielgie z dnia 20 marca 2014 r.

W sferze infrastrukturalnej Strategia identyfikuje mocne strony: m.in.: duży stopień zwodociągowania gminy oraz słabe strony: m.in. niski stopień skanalizowania gminy, nieuregulowana gospodarka ściekowa, niewystarczająca ilość przydomowych oczyszczalni ścieków, brak sieci ciepłowniczej i gazociągu, konieczność przeprowadzenia prac remontowych w placówkach oświatowych. Szanse w tej sferze to m.in.: dobre warunki do produkcji odnawialnej energii, a zagrożenia m.in.: duże koszty uzbrojenia terenów pod inwestycje, restrykcyjne wymogi prawne związane z ochroną środowiska.

W sferze przestrzenno-środowiskowej Strategia identyfikuje mocne strony: m.in.: czyste środowisko, wysoka klasa czystości wód powierzchniowych, liczne jeziora, zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jezioro Piaseczeńskie”, brak uciążliwego przemysłu oraz słabe strony m.in.: brak programu ochrony pomników przyrody, niedostateczne zagospodarowanie jezior, słabo rozwinięte rolnictwo ekologiczne, niska świadomość ekologiczna społeczeństwa. Szanse w tej sferze to m.in.: dofinansowanie dla rolnictwa, rozwój turystyki w oparciu o zasoby przyrodnicze, a zagrożenia m.in.: rosnące zanieczyszczenie środowiska naturalnego.

Strategia formułuje misję gminy Wielgie – „Poprawa stanu infrastruktury technicznej (szczególnie drogowej), tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości oraz aktywności mieszkańców, skutkujących podwyższeniem jakości życia w gminie Wielgie”, jak również wizję jej rozwoju – „Gmina Wielgie – obszarem o wysokim poziomie rozwoju infrastruktury technicznej, z nowoczesnym rolnictwem, przyjaznym inwestorom, atrakcyjnym turystycznie w oparciu o zasoby przyrodnicze i kulturowe, zamieszkałym przez podnoszących swoje kwalifikacje mieszkańców”.

W priorytecie „Infrastruktura” sformułowano cel strategiczny – „Rozwój infrastruktury technicznej przyczyniającej się do poprawy jakości życia mieszkańców”. Będzie on realizowany poprzez działania:

- Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej na terenie Gminy.
- Zapewnienie nieprzerwanych dostaw wody na potrzeby bytowe i produkcyjne.
- Zakończenie procesu wodociągowania gminy.

W priorytecie „Nowoczesne rolnictwo i konkurencyjne przetwórstwo” sformułowano cel strategiczny – „Struktura gospodarstw rolnych oraz ich produkcja dostosowane do wymogów i potrzeb rynku – z rozwijającym się zapleczem przetwórczym”. Będzie on realizowany poprzez działania:

- Kontynuowanie procesu powiększania przeciętnej powierzchni gospodarstw rolnych, do parametrów gospodarstw towarowych
- Różnicowanie działalności w części gospodarstw, w kierunku nierolniczym, z wykorzystaniem wsparcia UE

W priorytecie „Przestrzeń i środowisko” sformułowano cel strategiczny – „Rozwój sfery przestrzenno-środowiskowej poprzez racjonalne i ekologiczne wykorzystanie zasobów przyrodniczych oraz uregulowanie gospodarki komunalnej”. Będzie on realizowany poprzez działania:

- Ochrona i wykorzystanie walorów środowiskowych, w celu podwyższenia atrakcyjności gminy, jako miejsca zamieszkania.
- Ochrona powietrza i zapobieganie jego zanieczyszczeniu.
- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

Podstawowym dokumentem formułującym politykę przestrzenną gminy jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wielgie, przyjęte Uchwałą nr XLI/338/2014 Rady Gminy Wielgie z dnia 17 czerwca 2014 r.

W studium określono:

- 1) Syntezę uwarunkowań w zagospodarowaniu przestrzennym, stanowiącym podstawę rozwoju przestrzennego gminy oraz ograniczenia w gospodarowaniu przestrzenią wynikającym z przepisów prawnych, rozporządzeń i decyzji administracyjnych.
- 2) Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, w tym:
 - a) wskazanie nowych terenów inwestycyjnych,
 - b) wyznaczenie rozwojowych terenów wielofunkcyjnych,
 - c) wyznaczenie terenów pod rozwój zabudowy mieszkaniowej,
 - d) ustalenie wskaźników dotyczących zagospodarowania i zabudowy,
 - e) wyznaczenie obszarów oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym tereny wyłączone z zabudowy,
 - f) wyznaczenie obszarów i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków.

W Studium ustalono politykę przestrzenną na obszarze gminy, w tym celu wyodrębniono 3 przestrzenne jednostki strukturalne:

I - jednostka urbanizacji, gdzie dominującą formą gospodarowania obszarem będzie kompleksowa urbanizacja obejmująca tereny wsi Wielgie, część Nowej Wsi, pas terenu w kierunku Teodorowo oraz tereny w sąsiedztwie wsi: Suradówek, Suszewo, Czerskie Rumunki, Szczepanki, Witkowo, Zaduszniki, Bętlewo, Płonczyn, Oleszno.

II - jednostka rolna, obejmująca obszar głównie w północnej, wschodniej i południowej części gminy, gdzie dominującą formą gospodarowania obszarem jest produkcja rolna.

III - jednostka podwyższonej ochrony, obejmująca głównie tereny wód, lasów, tereny zalewowe i ciągi ekologiczne, predysponowana do rozwoju gospodarki rolnej i leśnej oraz zagospodarowania rekreacyjno-wypoczynkowego.

W studium wskazano obszary inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym – zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz obszary przestrzeni publicznej o znaczeniu lokalnym.

Studium wskazuje ponadto:

- obszary, na których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.
- obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, wraz z ich strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu
- systemy układu komunikacji, w tym ich rozbudowę i przebudowę oraz kierunki rozwoju infrastruktury technicznej, w tym zaopatrzenia w wodę, odprowadzenie i unieszkodliwianie ścieków, gospodarki energetycznej i rozwój energii przyjaznej środowisku, zaopatrzenie w gaz, gospodarka cieplna, telekomunikacja.

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Wielgie został przyjęty Uchwałą Nr XIII/56/2015 Rady Gminy Wielgie z dnia 15 września 2015 r. Jest dokumentem strategicznym, obejmującym działania, które mogą przyczynić się do poprawy jakości powietrza. Zadaniem Planu Gospodarki Niskoemisyjnej jest uporządkowanie i organizacja działań podejmowanych przez Gminę Wielgie sprzyjających realizacji redukcji emisji gazów cieplarnianych, dokonanie oceny stanu sytuacji w zakresie emisji gazów cieplarnianych wraz ze wskazaniem tendencji rozwojowych oraz dobór działań które mogą zostać podjęte w przyszłości, wraz ze wskazaniem ich źródeł finansowania. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wielgie ma za zadanie przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w pakiecie klimatyczno-energetycznym do roku 2020, tj.:

- redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,
- redukcji zużycia energii finalnej, co ma zostać zrealizowane poprzez podniesienie efektywności energetycznej.

Celem opracowania jest m.in.:

- poprawa jakości powietrza w Gminie Wielgie.
- umożliwienie maksymalnego wykorzystania energii odnawialnej.
- zwiększenie efektywności energetycznej.
- wskazanie kierunków rozwoju zaopatrzenia w ciepło, energię i paliwa gazowe, które mogą być wspierane ze środków publicznych.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wielgie ma na celu analizę przedsięwzięć, których wprowadzenie będzie skutkowało zmniejszeniem emisji CO₂ oraz poprawą efektywności wykorzystywania energii elektrycznej.

Realizacja tych celów pozwoli na włączenie się Gminy w globalną walkę ze zmianami klimatu. Głównym zadaniem strategicznych celów w zakresie redukcji emisji na poziomie gminy jest poprawa jakości życia mieszkańców oraz lepsze wykorzystywanie ograniczonych zasobów. Wśród szczegółowych celów strategicznych na poziomie gminy możemy wymienić:

- poprawa jakości powietrza atmosferycznego, poprzez redukcję lokalnej emisji CO₂ i gazów cieplarnianych, związanej ze spalaniem paliw na terenie Gminy,
- optymalizacja działań związanych z produkcją i wykorzystaniem energii,
- wzrost udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii,
- redukcja zużytej energii finalnej,

- poprawa jakości powietrza, dzięki zmniejszeniu globalnej emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych związanej z wykorzystaniem energii elektrycznej produkowanej w krajowym systemie elektroenergetycznym,
- rozwój planowania energetycznego w Gminie oraz zapewnienie, bezpieczeństwa dostaw nośników energii na jej terenie,
- zwiększenie znaczenia zarządzania energią i środowiskiem,
- obniżenie zapotrzebowania na energię w poszczególnych sektorach odbiorców energii,
- kreowanie wizerunku Gminy Wielgie, jako zielonego samorządu, dbającego o jakość środowiska i w sposób odpowiedzialny i racjonalny wykorzystującego energię,
- promocja i zakorzenienie w lokalnej społeczności działań i nawyków wpływających na ograniczenie emisji CO₂ i innych gazów cieplarnianych

Plan przewiduje realizację następujących działań do 2020 roku:

- Zmniejszenie zużycia paliw przez samochody
- Termomodernizacja budynków mieszkalnych
- Energetyka wiatrowa
- Termomodernizacje i modernizacje budynków komunalnych
- Zakup i montaż kolektorów słonecznych na budynkach komunalnych
- Budowa nowego oświetlenia ulicznego i przestrzeni publicznej przy wykorzystaniu lamp solarnych
- Ograniczanie niskiej emisji.

II. Ocena stanu środowiska gminy

1. Położenie geograficzne i zagospodarowanie

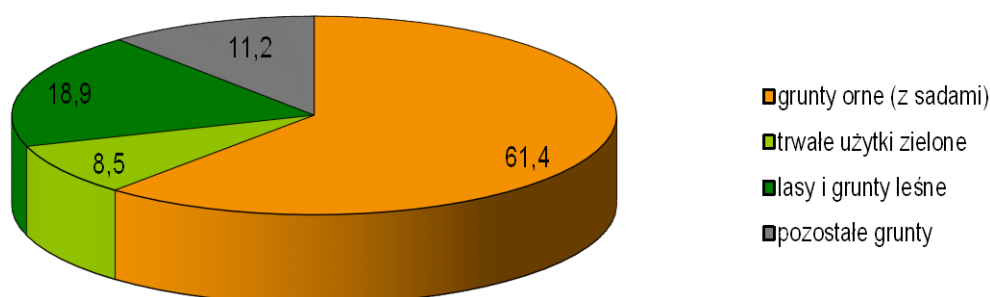
Gmina Wielgie znajduje się we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie lipnowskim. Ogólna powierzchnia gminy wg GUS wynosi 13383 ha (tzw. powierzchnia geodezyjna wynosi 13368 ha) Pod względem wielkości powierzchni jest trzecią (po gminie Skępe i Lipno) gminą powiatu lipnowskiego.

Gmina Wielgie sąsiaduje z gminami: Lipno (od północy i zachodu), Skępe (od północnego-wschodu), Tłuchowo (od wschodu), Dobrzyń nad Wisłą (od południa) oraz gminą Fabianki (od południowego-zachodu).

W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne, które wg danych GUS na koniec 2014 r. łącznie zajmują 9629 ha (72,0% powierzchni gminy). Wśród użytków rolnych

przeważają grunty orne, które zajmują powierzchnię 8153 ha, sady zajmują 59 ha, łąki trwale 529 ha, a pastwiska trwale 608 ha. Lasy i grunty leśne zajmują 2574 ha, co stanowi 18,9% (w tym lasy 2540 ha). Grunty zabudowane zajmują 354 ha (2,6%), wody 178 ha (1,3%), a nieużytki aż 693 ha (5,2%).

**Struktura użytkowania gruntów w gminie
(w procentach)**

źródło: wyliczenie własne na podstawie danych GUS

Siedziba władz gminy znajduje się we wsi Wielgie, która pełni funkcję wielofunkcyjnego ośrodka o zasięgu lokalnym. Na terenie gminy znajdują się 32 miejscowości, które tworzą 17 sołectw (wyłuszczone drukiem zaznaczono wsie sołeckie): Bałdowo, Będzień, **Bętlewo**, Chalinek, **Czarne**, **Czerskie Rumunki**, Gołębki, Józefowo, Kamienne Brody, Kurowo, Lipiny, **Nowa Wieś**, **Oleszno**, Orłowo, **Piaseczno**, **Płonczyn**, Płonczynek, Podkłokock, Rumunki Oleszeńskie, **Rumunki Tupadelskie**, Rumunki Witkowskie, **Suradówek**, **Suszewo**, Szczepanki, **Teodorowo**, **Tupadły**, **Wielgie**, **Witkowo**, Wylazłowo, **Zaduszniki**, **Zakrzewo** i **Złowody**.

Według danych GUS na koniec grudnia 2014 r. obszar gminy zamieszkiwało 6821 mieszkańców (według ewidencji gminnej 6860 osób). W porównaniu z poprzednimi latami zaznaczył się niewielki wzrost liczby ludności, gdyż w końcu 2003 r. gmina liczyła 6554 osób, w końcu 2008 r. - 6614 osób, a w końcu 2013 r. - 6804 osób. Można stwierdzić, że w perspektywie Programu, tj. do 2019 r. liczba ludności gminy będzie oscylować w przedziale 6900-7000 osób. Wzrost liczby mieszkańców wykazuje ewidencja gminna – 6.10.2015 r. wykazująca 6890 osób. Największe szanse rozwoju, a co za tym idzie zwiększenia liczby ludności mają wsie: Wielgie, Czarne, Nowa Wieś, Suszewo oraz Zaduszniki.

źródło: bip.wielgie.pl

Na terenie gminy Wielgie nie występują drogi zaliczone do kategorii dróg krajowych. Nie występują tutaj także linie kolejowe. Podstawowy układ komunikacyjny obszaru gminy stanowią drogi wojewódzkie o łącznej długości na terenie gminy Wielgie 16,7 km. Są to drogi nr 558 relacji Lipno – Dyblin oraz nr 559 relacji Lipno – Płock. Ich uzupełnienie stanowią drogi powiatowe o łącznej długości 50,6 km. Są to w całości drogi o nawierzchni bitumicznej. Do dróg gminnych zalicza się drogi o znaczeniu lokalnym nie zaliczone do innych kategorii, stanowiące uzupełniającą sieć dróg służących miejscowym potrzebom z wyłączeniem dróg wewnętrznych. Drogi gminne na terenie gminy Wielgie o łącznej długości 110,8 km w

przeważającej części posiadają nawierzchnię gruntową bądź umocnioną warstwą pospółki lub żwiru.

Podstawową funkcją gospodarczą gminy Wielgie jest funkcja rolnicza. Występuje w zdecydowanej większości prywatna własność ziemi. Indywidualne gospodarstwa rolne (1084) mają średnią wielkość 9,54 ha. Przeważają gospodarstwa małe i średnie: 5-10 ha (349 gospodarstw) i 1-5 ha (379). Uwagę zwraca bardzo duży udział gospodarstw mniejszych do 10 ha powierzchni, które stanowią 67% wszystkich gospodarstw rolnych i 34,78% ich powierzchni.

Dominującym gatunkiem upraw polowych są: mieszanki zbożowe jare (1174,66 ha), pszenżyto ozime (1119,59 ha), żyto (929,82 ha), pszenica ozima (331,37 ha), ziemniaki (198,92 ha), jęczmień jary (197,25 ha).

Wskaźnik intensywności hodowli bydła ogółem w gminie kształtował się na poziomie 58,31 szt./100ha UR, a dla trzody chlewnej wynosił 189,87 szt./100 ha UR.

Rolniczy charakter gminy potwierdza niewielka liczba podmiotów gospodarczych innych branż. Według wykazu podmiotów gospodarczych, na terenie gminy zarejestrowanych jest około 395 podmiotów gospodarczych. Na terenie gminy brak większych zakładów. Największym zakładem pracy jest Zespół Placówek Oświatowych w Wielgiem, który zatrudnia ponad 100 osób. Dom Pomocy Społecznej w Nowej Wsi zatrudnia około 80 osób.

Na terenie gminy zarejestrowano 663 bezrobotnych (15,3% ludności w wieku produkcyjnym), w tym 363 kobiety.

Obszarem aktywizacji funkcji turystycznej, rekreacyjnej i budownictwa rezydencjonalnego stają się tereny wsi: Teodorowo, Czarne i Będzień.

2. Rzeźba terenu i budowa geologiczna

Pod względem fizycznogeograficznego dziesiętnego podziału Polski J. Kondrackiego (1988) obszar gmina Wielgie leży w obrębie makroregionu Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie w całości w mezoregionie Pojezierze Dobrzyńskie. Budowa geologiczna obszaru gminy jest mało urozmaicona. Na powierzchni na całym obszarze gminy zalegają utwory czwartorzędowe. Ich miąższość jest zróżnicowana i waha się od kilkudziesięciu do ponad 100 m. Osady plejstoceny reprezentowane są przez gliny morenowe i różnofrakcyjne piaski. Natomiast osady holoceny to głównie osady organogeniczne (torfy i namuły), wypełniające w dnach obniżen terenowych.

Na obszarze gminy przeważa rzeźba terenu charakterystyczna dla Wysoczyzny Dobrzyńskiej. Teren gminy znajduje się na kontakcie polodowcowej wysoczyzny morenowej

i obszaru akumulacji wodno-lodowcowej tzw. sandru dobrzyńskiego. Przeważa płaska i falista wysoczyzna morenowa zbudowana z gliny zwałowej i piasków gliniastych. Zalega przeważnie na wysokości 105-110 m n.p.m. Wysoczyzna jest użytkowana rolniczo i obejmuje całą południową, zachodnią oraz fragmentarycznie północną część obszaru gminy. Wschodnia, północno-wschodnia i środkowa część gminy leży na terenie sandrowym.

Wysoczyznę morenową urozmaicają liczne wypukłe i wklęsłe formy rzeźby terenu. Pagórki i wzgórza morenowe w rejonie Wielgiego, Bętlewa, Czerskich Rumunek, Suszewa i Suradówka wznoszą się na wysokość do kilkunastu metrów ponad poziom wysoczyzny. Formy te zwane morenami dobrzyńskimi wyznaczają linię postoju lądolodu skandynawskiego w czasie ostatniego zlodowacenia. Rzeźbę terenu urozmaicają również doliny polodowcowe i rynny subglacjalne o głębokości do kilkunastu metrów. Ich dna wypełniają wody jezior np. Tupadelskiego, bądź cieków: Chełmiczka, Bętlewianka, Święty Strumień lub stanowią je mokradła. Obszar sandrowy jest mało urozmaicony. Zalega na wysokości 115-120 m n.p.m., a więc wyżej w stosunku do wysoczyzny morenowej.

3. Gleby i surowce naturalne

Na obszarze gminy Wielgie przeważają średnio i mało urodzajne gleby. Zgodnie z podziałem, dokonany przez IUNG w Puławach, gmina położona jest w zasięgu dwóch regionów glebowo-rolniczych. Północna część gminy znajduje się w Regionie Lipnowskim o zróżnicowanym podłożu glebowym o rzeźbie niskofalistej i pagórkowatej. Gleby należą do typów bielicoziemnych, brunatnych i pseudobielicowych. Wykształciły się na podłożu o różnym składzie granulometrycznym od piasków luźnych i słabogliniastych do glin lekkich i mocnych. Przeważają gleby kompleksu 6. żytniego słabego. Południowa część gminy leży w regionie Dobrzyńskim o rzeźbie płaskorówninnej. Gleby wykształciły się przeważnie na utworach pyłowych pochodzenia wodnego podścielonych gliną. Przeważają gleby kompleksu 4. żytniego bardzo dobrego. Są to gleby o wysokiej kulturze rolnej, dogodne do intensywnej uprawy roślin.

Na obszarze gminy przeważają gleby IV klasy bonitacyjnej (42,1% powierzchni gruntów ornych), znaczny udział mają także gleby V klasy (23,2%) i VI klasy (23,1%). Na terenie gminy nie występują gleby I i II klasy bonitacyjnej. Wśród trwałych użytków zielonych, które występują głównie w obniżeniach terenowych, przeważają użytki klasy V (62,9%).

O ogólnej ocenie przydatności rolniczej gruntów świadczy tzw. ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wg IUNG Puławy (1989 r.) obliczony na 54,5 pkt. jest niższy od średniej dla województwa i dla powiatu lipnowskiego.

Zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I-III, wymaga zgody ministra właściwego do spraw rolnictwa.

Gleby narażone są na procesy degradacji. Zjawiska te związane są z tzw. erozją wietrzną, która polega na wywiewaniu cząstek próchnicznych głównie na odkrytych i pozbawionych roślinności obszarach. Natomiast w strefach krawędziowych dolin i rynien występują procesy erozji wodnej powierzchniowej i wąwozowej polegające na wymywaniu wierzchnich warstw gleby na terenach o wysokich spadkach.

Brak istotnych źródeł zagrożeń, głównie ze strony przemysłu powoduje, że gleby na terenie gminy nie są ponadnormatywnie zanieczyszczone.

Na terenie gminy Wielgie brak jest udokumentowanych złóż kopalin. Złóża kruszywa naturalnego (piaski, żwiry) są eksploatowane miejscami na potrzeby lokalne. Wyrobiska kruszywa występują na terenie wsi Czerskie Rumunki, Czarne, Orłowo, Tupadły, Suradówek i Witkowo.

Na terenie wsi Witkowo, w rozległym obniżeniu terenowym, występują złoża kredy jeziornej i torfów. Nie są eksploatowane przemysłowo.

Aktualnie zatwierdzone zasoby wód czwartorzędowych i trzeciorzędowych i szacuje się na około 350 m³/h (w tym ujęcie Zaduszniki 200 m³/h). Zużycie poprzez zbiorowe wodociągi, bazujące na ujęciu w Orłowie (około 98% zwodociągowania gminy) wynosi około 45 m³/h (bez Zaduszniki), co stanowi około 13 % zatwierdzonych zasobów eksploatacyjnych.

4. Wody powierzchniowe i podziemne, gospodarka wodno-ściekowa

Pod względem hydrograficznym obszar gminy Wielgie leży w dorzeczu Wisły, w obrębie zlewni Chełmiczanki (północna część gminy) oraz Świętego Strumienia i jego dopływu - Bętlewianki (pozostała część obszaru gminy). Obszar gminy jest umiarkowanie zasobny w wody powierzchniowe. Wymienione cieką są niewielkie, o małym przepływie. Odwadniają tereny typowo rolnicze o przewadze gruntów ornych.

Chełmiczanka (Chełmiczka) wypływa z Jeziora Orłowskiego. Całkowita długość rzeki wynosi 28,5 km. Zlewnia rzeki jest typowo rolnicza i z tego względu na jakość jej wód decydujący wpływ mają zanieczyszczenia obszarowe. Rzeka prawdopodobnie jest odbiornikiem ścieków z licznych gospodarstw o czym świadczy jej zły stan sanitarny.

Według badań prowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy zanotowano jakość wód na stanowisku poniżej jeziora Czarnego - IV klasa (2004 r.). Badania jednolitej części wód powierzchniowych PLRW200017275899 Chełmiczka wykazały wysoki stopień eutrofizacji tej części wód. Jest to naturalna część wód, o złym stanie wód, zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Chełmiczka	
kod jcw: PLRW200017275899	
nazwa wskaźnika	ocena eutrofizacji
chlorofil "a"	-
wsk. okrzemkowy - IO	TAK
BZT5	NIE
OWO	TAK
azot amonowy	TAK
azot Kjeldahla	TAK
azot azotanowy	NIE
azot ogólny	NIE
fosfor ogólny	TAK
fosforany	TAK
OGÓLNA OCENA EUTROFIZACJI	
TAK	

źródło: www.wios.bydgoszcz.pl

Stopień zanieczyszczenia wód Chełmiczki spowodowany rodzajem zagospodarowania zlewni, uniemożliwia osiągnięcie założonych celów środowiskowych. Brak jest środków technicznych umożliwiających przywrócić odpowiedni stan wód w wymaganym okresie czasu.

Wody Bętlewianki wg ostatnich badań z 2006 r. na odcinku poniżej jeziora Tupadłowskiego wykazują wody V klasy.

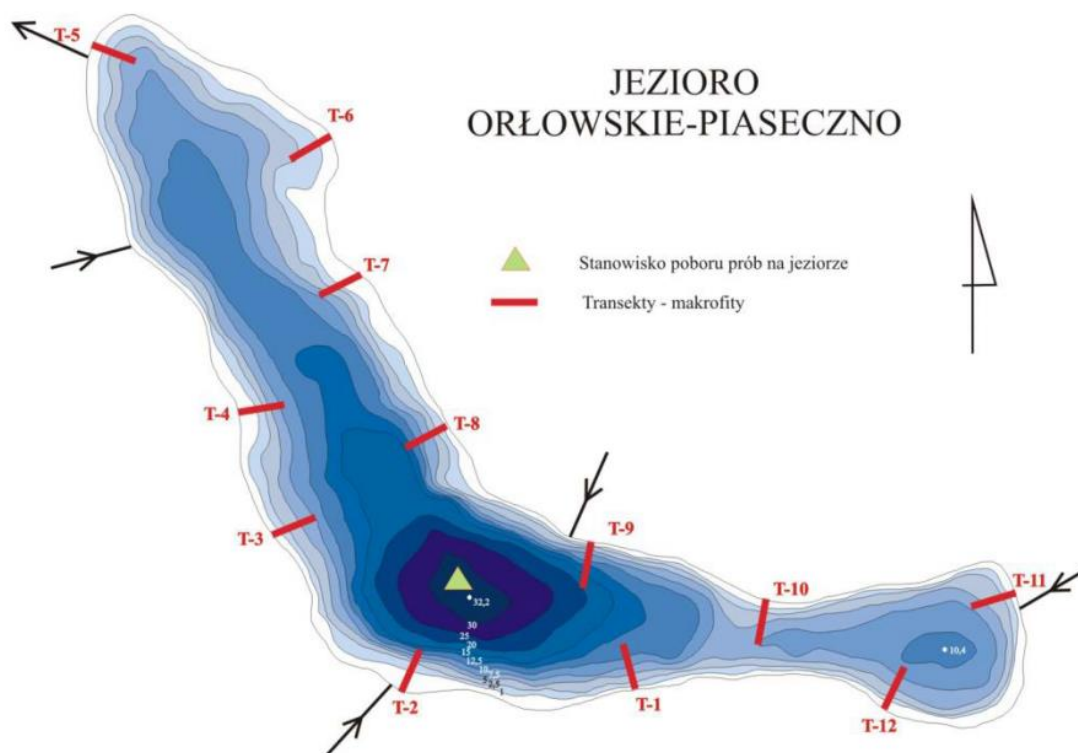
WIOŚ w Bydgoszczy prowadził w 2013 r. badania jednolitej części wód powierzchniowych PLRW200017275899 Dopływ z jez. Tupadelskiego bez Chełmiczki. Jest to silnie zmieniona część wód, o złym stanie wód, zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych. Poprawę stanu może przynieść planowana inwestycja z zakresu ochrony przeciwpowodziowej - Kształtowanie przekroju poprzecznego i podłużnego rzeki Bętlewianki w km 0+700 - 2+500 w celu zwiększenia możliwości retencjonowania w dolinie wody do nawodnień.

Na terenie gminy Wielgie znajduje się kilka jezior, w tym dwa o powierzchni ponad 20 ha, co ilustruje zestawienie.

Jezioro	Powierzchnia (ha)	Objętość wody (tys. m ³)	Głębokość maksymalna	Klasa czystości wód
Orłowskie (Piaseczyńskie)	89,7	8089,8	32,2	II
Tupadelskie	43,1	324,0	1,7	poza klasą

źródło: zestawienie własne wg różnych źródeł

Jezioro Orłowskie (Piaseczeńskie) jest akwenem głębokim, jednym z głębszych na Pojezierzu Dobrzyńskim. Jest jeziorem odpływowym, położone jest w zlewni Chełmiczanki. Zasilane jest przede wszystkim wodami podziemnymi. Jezioro jest długie i wąskie, posiada kształt łuku. Zlewnia bezpośrednia charakteryzuje się różnorodnością zagospodarowania. Jest wykorzystywane na cele turystyczne i rekreacyjne. Nad południowym brzegiem jeziora znajduje się trawiasta plaża i miejsce wyznaczone do kąpieli, popularne w sezonie letnim nie tylko wśród miejscowej ludności. Władze gminne sukcesywnie sprzedają działki rekreacyjne nad brzegiem jeziora. Na terenie gminy znajdują się cztery gospodarstwa agroturystyczne: dwa w Wielgim oraz po jednym w Teodorowie i Piasecznie.

źródło: www.wios.bydgoszcz.pl

WIOŚ w Bydgoszczy przeprowadził badania jednolitej części wód jeziornych PLLW20022 obejmującej zlewnię jeziora. Elementy biologiczne wskazały na I klasę (3 wskaźniki w tym chlorofil „a”) oraz III klasę (2 wskaźniki, w tym indeks okrzemkowy).

Elementy fizykochemiczne wykazały II klasę. Jezioro należy do najczystszych w kujawsko-pomorskim. Wyniki badań ilustruje poniższe zestawienie.

Stężenia wskaźników uwzględnianych przy klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych:

WSKAŹNIK		wartość wskaźnika			klasa wskaźnika
nazwa	jednostka	minimalna (data)	maksymalna (data)	średnioroczna	
ELEMENTY BIOLOGICZNE (podstawowe)					
Chlorofil „a”	ug/l	1,0 (11.06.2013)	9,0 (24.04.2013)	4,15	I
Multimetriks fitoplanktonowy (PMPL)			0,34		I
Indeks okrzemkowy jezior (IOJ)			0,562		III
Makrofitowy Indeks Stanu Ekologicznego (ESMT)			0,711		III
ELEMENTY FIZYKOCHEMICZNE (wspierające)					
Przezroczystość (krążek Secchiego)	m	2,2 (24.04.2013)	5,6 (15.10.2013)	3,9	> II
Procent nasycenia hypolimnionu tlenem	%		4,9		< II
Przewodność w 20st.C	μS/cm	356 (08.08.2013)	373 (24.04.2013)	365	> II
Azot ogólny	mgN/l	0,71 (24.04.2013)	1,14 (08.08.2013)	1,01	> II
Fosfor ogólny	mgP/l	0,02 (15.10.2013)	0,07 (15.10.2013)	0,04	> II
Specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne z grupy 3.6.	-	brak przekroczeń			> II

źródło: www.wios.bydgoszcz.pl

Bardzo dobrą jakość wód potwierdzają badania miejsca wykorzystywanego do kąpieli w Teodorowie, które corocznie bez zastrzeżeń jest dopuszczane do użytkowania.

Jezioro Tupadelskie znajduje się w stadium zaawansowanej eutrofizacji objawiającej się postępującymi procesami wypłykania i zarastania misy jeziornej. Jezioro nie nadaje się do wykorzystania na cele turystyczne i rekreacyjne. Jest ostoją fauny, zwłaszcza ptactwa wodno-błotnego.

Jezioro Czarne to niewielki akwen (10,1 ha) w północnej części gminy, w zlewni Chełmiczki. Jest umiarkowanie predystynowane do użytkowania rekreacyjnego.

Powstałe po ustąpieniu lądolodu skandynawskiego niewielkie akweny w wyniku procesów eutrofizacji uległy zanikowi, a ich pozostałościami są mokradła i podmokłości w obniżeniach terenowych np. w rejonie Witkowa, Złowód, Oleszna, Nowej Wsi i Czarnego. Na całym obszarze wysoczyzny morenowej znajdują się liczne, z reguły niewielkie „oczka wodne” wypełniające dna bezodpływowych polodowcowych zagłębień wytopiskowych. W większości są one wykorzystywane jedynie przez miejscową ludność dla celów bytowo-gospodarczych.

Obszar gminy Wielgie znajduje się poza zasięgiem czwartorzędowych Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) wyznaczonych w celu ochrony przed degradacją zasobów wody pitnej. Należy jednak zaznaczyć, że teren gminy, podobnie jak całej wschodniej części Pojezierza Dobrzyńskiego, obejmuje trzeciorzędowy GZWP nr 215 „Subniecka Warszawska”. Ze względu na fakt, iż średnia głębokość ujęcia wynosi 160 m

wody tego zbiornika nie są eksploatowane na terenie gminy Wielgie, są jednocześnie bardzo dobrze izolowane przed migracją zanieczyszczeń z powierzchni ziemi.

Wody gruntowe na terenie gminy Wielgie występują w dwóch poziomach. Poziom holoceni zalega najpłycej i jest uzależniony głównie od opadów atmosferycznych. Ze względu na niską jakość wody i duże wahania nie ma większego znaczenia użytkowego. Wody plejstoceni związane są z osadami piaszczysto-żwirowymi serii międzymorenowej. Zalegają na głębokości od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów. Jakość tych wód jest zdecydowanie lepsza gdyż warstwy glin morenowych tworzą warstwę izolacyjną przed migracją zanieczyszczeń z powierzchni ziemi. Natomiast w obrębie den dolin i rynien polodowcowych ze względu na brak nieprzepuszczalnej warstwy izolacyjnej pierwszy poziom plejstoceni nie jest chroniony przed migracją zanieczyszczeń.

Wody tego poziomu eksploatowane są na potrzeby ujęć wody w Orłowie, po uzdatnieniu zaopatrują mieszkańców gminy. Jakość wód podziemnych była badana przez służby Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w ramach monitoringu regionalnego w Orłowie. Badania z lat 2000, 2001 i 2003 wskazywały na II klasę (wody średniej jakości), natomiast według badań z 2002 i 2004 r. określono klasę Ib (wody wysokiej jakości). Wskaźnikami decydującymi o ocenie były: fosforany i wodorowęglany.

Obszar gminy Wielgie jest w przeważającej części (ponad 90%) zwodociągowany. Dostęp do sieci wodociągowej posiada 1235 gospodarstw domowych i obiektów użyteczności publicznej. Główna sieć wodociągowa liczy 181,1 km, a długość przyłączy 56,07 km (1252 szt.).

Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy jest sukcesywnie realizowana dzięki staraniom władz gminy w tym zakresie, a możliwości ujęć wody pozwalają na zaopatrzenie w wodę praktycznie wszystkich chętnych mieszkańców gminy. Sytuacja pogarsza się w okresie suszy. Wtedy mogą występować niedobory wody.

Na terenie gminy funkcjonują dwa ujęcia wody ze studni głębinowych znajdujących się w miejscowościach Orłowo i Zaduszniki.

Ujęcie wody w Orłowie posiada średnią wydajność 600 m³/dobę. Warunki hydrogeologiczne ujęcia są bardzo korzystne, warstwa wodonośna jest napięta i izolowana od powierzchni osadami nieprzepuszczalnymi. Woda jest uzdatniana ze względu na zawyżone ilości związków żelaza i manganu oraz zwiększoną mętność. Stacja uzdatniania wody spełnia wszystkie wymagania normatywne. Jakość wody nie budzi zastrzeżeń.

Ujęcie wody we wsi Zaduszniki posiada średnią dobową wydajność 1200 m³/dobę i zaopatruje w wodę głównie południową część obszaru gminy.

Sieć wodociągowa na terenie gminy jest systemem spiętym co umożliwia rozprowadzanie wody również w wypadku awarii jednego z ujęć.

Na terenie gminy Wielgie funkcjonuje jedna komunalna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana we wsi gminnej Wielgie (znajduje się na północ od Urzędu Gminy). Ścieki do oczyszczalni docierają kolektorem ogólnospławnym. Oczyszczalnia poprzez sieć kolektorów kanalizacji sanitarnej (o długości 15,8 km, w tym 6,5 km grawitacyjnej i 9,3 km tłocznej) obsługuje część mieszkańców wsi Wielgie, Nowa Wieś, Piaseczno i Teodorowo. Ostatnim etapem budowy kanalizacji sanitarnej była budowa 3,8 km sieci do miejscowości Piaseczno i Teodorowo. Obecnie obsługuje 1859 tzw. równoważnej liczby mieszkańców RLM), w tym 1468 rzeczywistych mieszkańców. Średnia przepustowość hydrauliczna oczyszczalni wynosi 350-455 m³/d, maksymalna przepustowość w ciągu roku wynosi 166075 m³/rok. Oczyszczalnia jest obiektem nowoczesnym, spełnia wszystkie wymagania stężenia emitowanych do środowiska oczyszczonych ścieków. Niekorzystne jest jednak to, że kanalizacja ma charakter ogólnospławny, tj. do oczyszczalni docierają zarówno ścieki sanitarne, jak i deszczowe. Przy prowadzonej niedawno przebudowie drogi wojewódzkiej nr 558 (ul. Lipnowska) oraz ul. Ogrodowej i Lipowej, wykonano odcinek kanalizacji deszczowej, zmniejszającym tym samym ilość wód deszczowych doprowadzanych do oczyszczalni. Udział ścieków przemysłowych w całkowitej masie nie przekracza 2%. Odbiornikiem oczyszczonych ścieków jest ciek Leniec, uchodzący do Jeziora Tupadelskiego.

Obsługą zbiorników na ścieki („szamb”) zajmują się firmy posiadające zezwolenia wydane przez Wójta Gminy.

Uzupełnieniem oczyszczalni ścieków są oczyszczalnie przyzagrodowe (przydomowe), których obecnie na terenie gminy jest około 320 szt. Warto zaznaczyć, że tego typu oczyszczalnie posiadają także budynki wielorodzinne (dwa w Płonczynie i jeden w Czarnem).

Należy zwrócić uwagę, że budowa sieci kanalizacyjnych na terenie gminy została zakończona. Uchwałą Nr III/72/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 stycznia 2015 r. likwidacji uległa tzw. aglomeracja Wielgie.

Grunty zmeliorowane w gminie Wielgie zajmują 34,45 % powierzchni użytków rolnych, z tego grunty zdrenowane obejmują 78,45 % użytków rolnych zmeliorowanych. Większość tych użytków położona jest na obrębach w południowo-zachodniej części gminy, we wsiach: Złowody - 93,99 %, Zaduszniki – 82,26 % i Zakrzewo – 72,56 %. Melioracje

mają tam charakter systematyczny i kompleksowy. Na pozostałym obszarze użytki zmeliorowane zajmują mniejszą powierzchnię, a we wsi Kamienne Brody nie ma ich w ogóle. Są to użytki rolne niskiej jakości, powstałe na utworach przepuszczalnych, zmeliorowane rowami. Rowy melioracyjne na terenie gminy tworzą sieć o długości całkowitej 152,348 km. W rowach tych zbiera się woda z obiektów melioracyjnych obejmujących kompleksy trwałych użytków zielonych oraz gruntów ornych. Brak odpowiednich zasobów finansowych istniejącej Gminnej Spółki Wodnej powoduje, że w działania podejmowane w zakresie inwestycji melioracyjnych oraz bieżącej konserwacji istniejących urządzeń uzależnione są od zebranych składek i pozyskanych środków. W konsekwencji działania te mają charakter dorywczy i lokalny, koncentrując się głównie na najlepszych terenach zdrenowanych.

5. Powietrze atmosferyczne i klimat akustyczny

Badania jakości powietrza atmosferycznego na terenie gminy Wielgie prowadzi Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. W 2002 r. po raz pierwszy przeprowadzono ocenę jakości powietrza w oparciu o wymagania ustawy - Prawo ochrony środowiska. Oceny dokonano z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów: ze względu na ochronę zdrowia (stężenia zanieczyszczeń: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, ołów, tlenek węgla, ozon i pył zawieszony PM 10) oraz ze względu na ochronę roślin (dwutlenek siarki, tlenki azotu i ozon). W oparciu o wyniki badań obszar gminy Wielgie, podobnie jak całej strefy kujawsko-pomorskiej, zakwalifikowano do strefy A w oparciu o kryteria ustanowione ze względu na ochronę roślin (żadna substancja nie przekracza poziomu dopuszczalnego) oraz do strefy B w oparciu o kryteria ustanowione ze względu na ochronę zdrowia (co najmniej jedna substancja mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji). Wskaźnikiem decydującym był benzen (C₆H₆). Wyniki oceny jakości powietrza z 2014 r. wskazują, że według klasyfikacji dokonanej ze względu na ochronę zdrowia ludzi w 2014 r. strefa kujawsko-pomorska, w której znajduje się gmina Wielgie, podobnie jak wszystkie strefy w województwie, znalazł się w klasie C. Przekroczenia norm wykazały: pył zawieszony PM10, benzo(a)piren. Skutkuje to koniecznością sporządzenia programu ochrony powietrza.

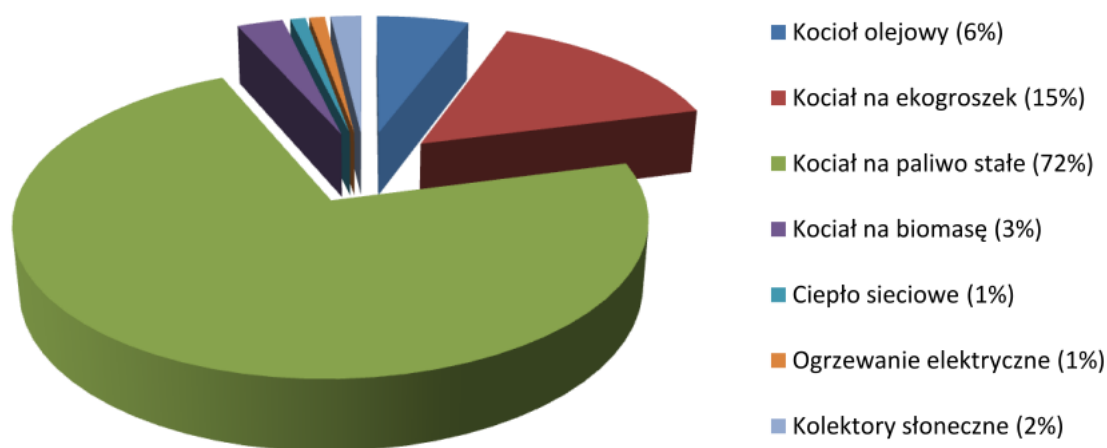
Ze względu na znikomą emisję zanieczyszczeń z terenu gminy Wielgie, o jakości powietrza atmosferycznego na terenie gminy decydują źródła emisji spoza jej obszaru, głównie Włocławek, Płock i Lipno.

W gminie Wielgie jeszcze kilka lat temu dominował system ogrzewania piecowego-węglowego. Obecnie dzięki wykonanym inwestycjom modernizacyjnym w tym zakresie, przy

zaangażowaniu władz gminy, sytuacja uległa znacznej zmianie. Tradycyjne systemy grzewcze (węglowe) w większości ciepłowni zostały zastąpione systemami niskoemisyjnymi: Urząd Gminy (olejowa), Ośrodek Kultury i Biblioteka w Wielgiem (olejowa), Zespół Placówek Oświatowych w Wielgiem (olejowa + pelety), Szkoła Podstawowa w Zadusznikach (olejowa), Szkoła Podstawowa w Czarnym (olejowa), świetlice i Centra Kulturalno-Oświatowo-Rekreacyjne w Bętlewie, Czarnym, Wielgiem, Suszewie, Witkowie, Złowodach, Olesznie, Zakrzewie i Suradówku (olejowe), a w Płonczyni i Tupadłach (elektryczne). Kotłownie olejowe znajdują się ponadto w Domu Opieki Społecznej w Nowej Wsi, dwóch budynkach wielorodzinnych - w Nowej Wsi i 18-rodzinnym bloku mieszkalnym w Wielgiem. Kotłownie na paliwo stałe są w: Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska, Ośrodku Zdrowia w Wielgiem, budynku mieszkalnym 18-rodzinnym w Wielgiem i budynku wielofunkcyjnym w Czarnem. W tradycyjne (węglowe) systemy ogrzewania wyposażona jest większość zabudowy mieszkaniowej indywidualnej oraz budynki socjalne.

Z tego względu w przebiegu rocznym poziomów zanieczyszczeń powietrza ze źródeł energetycznych wyraźnie zaznacza się wzrost stężeń w sezonie grzewczym (dwutlenek węgla) w stosunku do okresu letniego.

Istniejące systemy ogrzewania domów i mieszkań prywatnych w gminie Wielgie ilustruje poniższy diagram.

źródło: Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Wielgie

Z przeprowadzonych ankiet na potrzeby Planu gospodarki niskoemisyjnej wynika, że obecnie zaledwie 3% mieszkańców korzysta z instalacji OZE. Są to głównie – a właściwie jedynie - panele słoneczne

Zagrożenie hałasem na terenie gminy Wielgie związane jest przede wszystkim z hałasem komunikacyjnym i odnosi się do pasa terenów przyległych do głównych tras drogowych tj. do dróg wojewódzkich. Do czynników mających wpływ na poziom emisji hałasu drogowego należą: natężenie ruchu, struktura strumienia pojazdów, a zwłaszcza udziału w nim transportu ciężkiego, stan techniczny pojazdów, rodzaj i stan techniczny nawierzchni, charakter zabudowy (zagospodarowanie) terenów otaczających.

Pomiary wykonane w 2010 r na drogach wojewódzkich nr 558 Lipno-Dyblin i nr 559 Lipno-Płock wskazują, że natężenie ruchu na wymienionych drogach jest umiarkowane i wynosi średnio na dobę odpowiednio 2767 i 1923 pojazdów. Jednak w porównaniu z wynikami pomiarów z 2000 r. gdy natężenie ruchu pojazdów średnio na dobę wynosiło odpowiednio 744 i 721 pojazdów, notuje się znaczny wzrost. W strumieniu pojazdów zdecydowanie przeważają na wymienionych drogach samochody osobowe (2413 i 1496). Ponadto znaczący udział mają lekkie samochody ciężarowe dostawcze (163 i 179) oraz samochody ciężarowe (61 i 191). Warto zauważyć, że bardzo zwiększył się ruch pojazdów osobowych. Udział pozostałych rodzajów pojazdów jest znacznie niższy. Należy zaznaczyć, że droga wojewódzka nr 558 przebiega przez centrum wsi Wielgie - ośrodka gminnego i Nowej Wsi. Stanowią ich główną oś komunikacyjną. Uciążliwości akustyczne tej drogi dotyczą mieszkańców budynków zlokalizowanych w jej bezpośrednim sąsiedztwie przy ulicy Starowiejskiej. Należy zauważyć, że część budynków znajduje się w odległości zaledwie 3-4 m od krawędzi jezdni. Uciążliwość tej drogi dla mieszkańców pozostałych miejscowości jest zdecydowanie mniejsza. Niewielka jest także uciążliwość drogi nr 559, gdyż przebiega głównie przez obszary leśne na terenie gminy.

Uciążliwość akustyczna dróg powiatowych jest niewielka. Natężenie ruchu na tych drogach wynosi średnio około 500-1000 pojazdów na dobę.

Na terenie gminy Wielgie nie prowadzono dotychczas pomiarów natężenia hałasu przy trasach komunikacyjnych.

Hałas przemysłowy swym zasięgiem obejmuje z reguły znacznie mniejszy obszar i liczbę ludności narażoną na jego oddziaływanie. Stanowiąc może jednak znaczne uciążliwości wszędzie tam, gdzie występuje styk zabudowy przemysłowej z zabudowa mieszkaniową. Hałas ten jest bardziej zróżnicowany od hałasu komunikacyjnego ze względu na różnorodność źródeł znajdujących się na terenie podmiotów gospodarczych. Źródłami są instalacje przemysłowe, sieci i urządzenia energetyczne, ale także prowadzona działalność gastronomiczno-rozrywkowa. Zagrożenie hałasem przemysłowym na terenie gminy praktycznie nie istnieje. Lokalne uciążliwości stanowi tylko okresowo działalność niektórych przedsiębiorstw np. zakładów mechaniki pojazdowej w Wielgiem i Zadusznikach, zakładu

ubojowo-masarskiego w Wielgiem. Nie notowano przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu.

6. Walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe

Na obszarze gminy Wielgie znajdują się liczne formy ochrony przyrody.

Na terenie gminy brak uznanych rezerwatów przyrody oraz nie ma tu parków krajobrazowych.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Na terenie gminy znajduje się fragment Obszaru chronionego krajobrazu Jezioro Skępskie. Obejmuje północną część gminy na terenie wsi Suradówek i Bałdowo o powierzchni 89,35 ha. Ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów na terenie OChK Jezioro Skępskie obejmują: zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk obrębu kompleksu leśnego Skępe, ochronę fragmentu Wysoczyzny Dobrzyńskiej w tym obszarów źródłkowych meandrującej rzeki Mień, ochronę zbiorników wód powierzchniowych (naturalnych, płynących i stojących) wraz z pasem roślinności okalającej. Uchwała Nr X/243/15 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 2015 r. wprowadza w celu ochrony tego obszaru zestaw zakazów.

Otoczenie Jeziora Orłowskiego (Piaseczno) zostało objęte ochroną prawną jako zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jezioro Piaseczeńskie”. Podstawę prawną stanowi Uchwała Nr VIII/45/07 Rady Gminy Wielgie z dnia 18 maja 2007 roku w sprawie utworzenia na terenie gminy zespołu przyrodniczo-krajobrazowego. Ochroną objęto wody jezior Orłowskiego (Piaseczeńskiego) i Czarne wraz z otoczeniem. Celem ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego jest „ochrona eko -systemu (flory i fauny) jeziora Piaseczeńskiego”. Uchwała zawiera zestaw zakazów gospodarowania, w tym: niszczenia, uszkodzenia obszaru, wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, dokonywania zmian stosunków wodnych, likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, wylewania gnojowicy, wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfów, niszczenia tarlisk i złożonej ikry, umieszczania tablic reklamowych. Określono także możliwość odstępstw od zakazów. Ogółem powierzchnia zespołu wynosi około 350 ha.

Celem ochrony pomników przyrody, zarówno ożywionej, jak i nieożywionej jest zachowanie, ze względów naukowych i dydaktycznych, tworów przyrody odznaczających się indywidualnymi i niepowtarzalnymi cechami. Na terenie gminy Wielgie następujące twory przyrody poddane są ochronie jako pomniki przyrody:

- wiąz górski o wysokości 28 m i obwodzie 500 cm w parku dworskim w miejscowości Zakrzewo,
- buk czerwonolistny o wysokości 24 m i obwodzie 395 cm w parku w miejscowości Wielgie.

Dotychczas na terenie gminy nie uznano żadnych użytków ekologicznych, chroniących „pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródleśne i śródpolne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, płaty nieużytkowanej roślinności”.

System ekologiczny gminy Wielgie nie jest jeszcze optymalnie wykształcony. Poza obszarem chronionego krajobrazu, zespołem przyrodniczo-krajobrazowym i dwoma drzewami uznanymi za pomniki przyrody brak innych form ochrony przyrody. Dalsze rozpoznawanie zasobów przyrody i ich waloryzacja powinna pozwolić na objęcie ochroną prawną kolejnych obszarów i obiektów.

Środowisko przyrodnicze terenu gminy charakteryzuje się dużą bioróżnorodnością, co uwidacznia się m.in. obecnością wielu roślin rzadkich i chronionych. Świat roślin i zwierząt jest uwarunkowany różnymi typami środowisk. Jest typowy zarówno dla obszarów wysoczyzny morenowej użytkowanej rolniczo, jak i dla zalesionego obszaru sandru. Największa różnorodność flory i fauny występuje w lasach i na terenach podmokłych. Stosunkowo liczne reprezentowane są we florze gatunki roślin rosnących w borach, na łąkach, na torfowiskach. Wśród nich do największych osobliwości w skali regionu należą przeżytki z chłodnych okresów klimatycznych - relikty glacialne. Ich stanowiska koncentrują się głównie na naturalnych torfowiskach niskich i przejściowych, rzadziej w lasach i zbiornikach wodnych. Do torfowiskowych gatunków reliktowych występujących na terenie gminy zaliczana jest m.in. gwiazdnica grubolistna, turzyca strunowa, wierzba borówkolistna, wierzba śniada, fiołek torfowy, brzoza niska.

Duże znaczenie ekologiczne, jak i ogromne znaczenie dla retencji wód mają kompleksy łąkowo-bagiennie. Zostały one wyznaczone przestrzennie w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wielgie. Wyznaczono 7 różnej wielkości kompleksów (od 25 do 180 ha) o łącznej powierzchni około 550 ha. Znajdują się na terenach miejscowości: Czarne Rumunki, Kamienne Brody, Lipiny, Rumunki

Oleszeńskie, Witkowo, Wielgie, Zaduszniki. Mają one ogromne znaczenie ekologiczne jako miejsca występowania wielu chronionych gatunków roślin i siedlisk przyrodniczych. Są ostojami zwierzyny. Mają również ogromną rolę kształtującą stosunki wodne, gdyż posiadają duże znaczenie retencyjne. Wpływają hamująco na odpływ wód ze zlewni, spowalniają ich przenikanie do wód podziemnych, regulują stosunki wodne, stabilizują poziom wód gruntowych. Torf ma także działanie sanitarne – jest naturalnym filtrem oczyszczającym wodę.

Pod względem faunistycznym na szczególną uwagę zasługuje Jezioro Tupadelskie będące ostoją - miejscem bytowania, żerowania i rozrodu licznych gatunków zwierząt, w szczególności ptaków wodno-błotnych. W ostatnich latach nastąpiło znaczne zwiększenie się populacji bobrów, których ślady działalności spotyka się na prawie całym terenie gminy. Tereny leśne i obrzeża lasów to miejsca bytowania, żerowania i rozrodu ptaków drapieżnych.

Duże znaczenie przyrodnicze i krajobrazowe posiadają zadrzewienia śródpolne i przydrożne. Są miejscem bytowania wielu gatunków zwierząt. Na wysoczyźnie oprócz drobnych ssaków licznie reprezentowana jest ornitofauna. Częstym ptakiem na terenach gminy jest bocian biały. Na polach uprawnych pospolicie występują: jaskółka, przepiórka, bażant, kuropatwa i inne.

Lasy i grunty leśne na terenie gminy Wielgie zajmują powierzchnię 2574 ha (w tym lasy 2540 ha), co stanowi 18,9% ogólnej powierzchni gminy. Jest to wartość niższa od średniej dla powiatu lipnowskiego (22,4%) i województwa (23,4%). Kompleksy leśne na obszarze gminy rozmieszczone są bardzo nierównomiernie. Występują we wschodniej, północno-wschodniej, środkowej i północno-zachodniej części gminy. Skład gatunkowy drzewostanów jest mało zróżnicowany. Przeważa sosna młodszych i średnich klas wiekowych z udziałem brzozy. Na terenach niżej położonych, w sąsiedztwie jezior, „oczek” wodnych i cieków, wzrasta udział gatunków liściastych np. olcha, wierzba i topola. Większość lasów (1945 ha) na terenie gminy jest własności państwowej i zarządzane są przez Nadleśnictwo Skrwilno. Lasów własności prywatnej jest 596 ha. Lasów gminnych jest 4,3 ha. Powierzchni lasów nieustannie zwiększa się, chociaż nie jest to znaczny wzrost. W roku 2014 zalesiono 15,5 ka gruntów (wszystkie prywatne).

Oprócz zasobów leśnych na uwagę zasługują także parki podworskie. Oprócz znaczenia historycznego parki te pełnią ważną funkcję ekologiczną wzbogacając i urozmaicając środowisko przyrodnicze krajobrazu rolniczego na obszarach wiejskich. Niestety część parków jest zaniedbana, drzewostan jest degradowany a układ przestrzenny rzadko czytelny. Na szczególną uwagę zasługuje park we wsi gminnej Wielgie, jeden z największych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. W parku zachował się cenny

drzewostan z okazami drzew, w tym buk czerwonolistny, klon jawor, świerk pospolity, modrzew europejski - wszystkie o obwodzie ponad 300 cm. Interesujący jest także układ wodny parku z dwoma stawami i wypływającym z nich ciekim Leniec. Ponadto parki znajdują się w miejscowościach: Nowa Wieś, Witkowo, Wylazłowo i Zaduszniki, Czarne, Oleszno i Zakrzewo. Na uwagę zasługuje drzewostan parków w Wylazłowie, Czarnem, Nowej Wsi i Zadusznikach. Zaniebane są parki w Wielgiem i Olesznie. Parki w Nowej Wsi, Witkowie, Wylazłowie i Zadusznikach, podobnie jak park w Wielgiem, są wpisane do rejestru zabytków. Parki podlegają ochronie na mocy przepisów ustawy o zabytkach i opiece nad nimi. Wymagają rewaloryzacji zarówno drzewostanu jak i układu przestrzennego.

Z innych elementów zieleni na terenie gminy znajdują się cmentarze parafialne w Wielgiem, Czarnem i Zadusznikach oraz nieczynne we wsiach: Orłowo, Teodorowo, Rumunki Oleszeńskie i Rumunki Witkowskie.

7. Pola elektromagnetyczne

Stosunkowo nowym czynnikiem występującym w środowisku naturalnym jest pole elektromagnetyczne (PEM) wytwarzane sztucznie. Pola te stają się jednym z najbardziej powszechnych zjawisk towarzyszących człowiekowi. Pole elektromagnetyczne jest wytwarzane praktycznie przez powszechne urządzenia używane bezpośrednio przez człowieka (telefony komórkowe, golarki, pralki, kuchenki mikrofalowe) jak również przez instalacje przesyłowe energii elektrycznej i stacje transformatorowe oraz służące do komunikacji za pomocą fal (stacje telefonii komórkowej, anteny radiowo-telewizyjne, stacje radarowe, radiolinie itp.).

Szkodliwość fal elektromagnetycznych zależy od ich częstotliwości i dotyczy zarówno fal ultrakrótkich (UV) jak i najdłuższych. Bardzo ważnym czynnikiem decydującym o szkodliwości pola elektromagnetycznego jest jego natężenie oraz czas narażenia, bowiem działanie pola elektromagnetycznego wykazuje cechy kumulacji. W pracach doświadczalnych wykazano, że promieniowanie elektromagnetyczne wpływa na przebieg wielu procesów biologicznych, także wówczas gdy natężenia PEM są znacznie niższe od dolnej granicy efektu termicznego (tj. poniżej 10 mW/cm²).

Przez teren gminy Wielgie nie przebiegają żadne linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia. Na terenie gminy nie znajdują się także żadne stacje transformatorowe redukujące wysokie napięcia.

Bardzo duże kontrowersje w społeczeństwie wzbudzają inwestycje związane z lokalizacją stacji bazowych telefonii komórkowej. Operatorzy sieci telefonii komórkowej

dążą do równomiernego pokrycia terenu stacjami bazowymi. Celem jest uzyskanie jak najlepszej komunikacji. Jak wynika z badań naukowych, ale również analiz dokumentacji sporządzanych na etapie lokalizacji i budowy - stacje bazowe telefonii komórkowej, przy prawidłowym zainstalowaniu i wprowadzeniu zabezpieczeń związanych z dostępem do anten, charakteryzują się bardzo małymi natężeniami pól elektromagnetycznych. Wynika to z konstrukcji stacji bazowych. Zazwyczaj stosuje się anteny kierunkowe, emitujące pole „przed siebie” a nie dookoła. Anteny stacji bazowych instalowane są na wysokich wspornikach, tworząc w ten sposób strefy ochronne. Anteny montowane są głównie w specjalnie do tego przeznaczonych wieżach. Przykładowo można podać, że bezpośrednio pod wieżą o wysokości 40 m, na której zainstalowano 3 zestawy anten (trzy sektory) maksymalna gęstość mocy emitowanej przez wszystkie trzy anteny (co możliwe jest tylko w teorii) wynosi $0,1 \text{ mW/cm}^2$ ($0,0000001 \text{ W/m}^2$), a więc jakkolwiek wpływ tego pola na środowisko pod antenami jest całkowicie pomijalny.

Na terenie gminy zlokalizowano dotychczas trzy wieże - stacje bazowe telefonii komórkowej w miejscowościach: Czarne, Nowa Wieś i Orłowo.

8. Poważne awarie i poważne awarie przemysłowe

Zgodnie z przepisami ustawy - Prawo ochrony środowiska, poważna awaria to zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Najpoważniejszym źródłem potencjalnego wystąpienia poważnej awarii na terenie gminy Wielgie jest tranzytowy gazociąg wysokoprężny Jamał – Europa Zachodnia. Gazociąg o średnicy D_n 1400 przebiega równoleżnikowo przez obszar gminy przez tereny wsi: Witkowo, Gołębki, Nowa Wieś, Wielgie, Lipiny, Tupadły i Kamienne Brody.

Zagrożenie wybuchem może być spowodowane próbą wykonania nawiertu w gazociągu. Warto zaznaczyć, że takie zdarzenie miało miejsce w marcu 2004 r. na terenie sąsiedniej gminy Fabianki.

Ponadto obszar gminy Wielgie znajduje się w zasięgu oddziaływania potencjalnej awarii przemysłowej w zakładzie „Anwil” S.A. we Włocławku. W zakładzie znajdują się znaczne ilości substancji (amoniak 17019 Mg, chlorek winylu i etylen 4620 Mg, chlor 1100 Mg, perchloroetylen 4000 Mg), których uwolnienie może prowadzić do skażenia powietrza

atmosferycznego lub ewentualnego wybuchu, co może prowadzić do zagrożenia zdrowia bądź życia ludności.

Także substancje mogące stanowić zagrożenie znajdują się w Lipnie np. w PPUH „Agromlecz”, „Elsner”, „Mares”. Zakłady te magazynują znaczne ilości amoniaku bądź produktów naftowych.

Potencjalne zagrożenie może być wywołane zdarzeniem drogowym pojazdów przewożących substancje niebezpieczne. Największe zagrożenie zaistniałoby, gdyby takie zdarzenie miało miejsce na obszarze zwartej zabudowy wsi Wielgie.

Należy zaznaczyć, że w ostatnich kilkudziesięciu latach na terenie gminy Wielgie i w jej otoczeniu nie zanotowano wystąpienia żadnego zdarzenia z zakresu poważnych awarii.

9. Gospodarka odpadami

Gmina Wielgie nie posiada własnego składowiska odpadów. Obiekt w miejscowości Teodorowo został zamknięty i zrehabilitowany.

W świetle obowiązujących przepisów nadzór nad zbiórką i składowaniem odpadów sprawuje Urząd Gminy. Obecnie odbiorem odpadów z gospodarstw prywatnych z terenu gminy Wielgie zajmuje się Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Lipnie. Wywóz odpadów odbywa się poza teren gminy – do Lipna Spółka ta ma również podpisaną umowę na odbiór odpadów z Urzędu Gminy, budynków socjalnych oraz świetlic i centrów kulturalno-oświatowych. Coraz większe znaczenie odgrywa segregacja odpadów „u źródła” - w poszczególnych gospodarstwach domowych, głównie szkła i tworzyw sztucznych. Raz w roku, w największych miejscowościach, odbywa się zbiórka zużytego sprzętu AGD i RTV oraz zużytych opon, z wykorzystaniem Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w Teodorowie. Odpady surowcowe o dużej wartości, a przede wszystkim złom żelaza i metali kolorowych, są skupowane po cenach rynkowych przez wyspecjalizowane firmy. Pojemniki na baterie znajdują się w szkołach, które z tego tytułu otrzymują punkty wymieniane na nagrody, jak również w sklepie „Lewiatan” w Wielgiem. Zasady gospodarowania odpadami oraz dbałości o czystość określa „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Wielgie”.

Na terenie gminy realizowany jest Program usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r. Unieszkodliwienie wymaga łącznie około 298 tys. m² azbestu, a koszt (demontaż, pakowanie, transport, składowanie) wyniesie około 6 mln zł.

10. Środowisko a zdrowie

Szybka urbanizacja, rozwój cywilizacji i postęp technologiczny symbolizuje jakość życia człowieka. Ma to niestety negatywny wpływ na zanieczyszczenie środowiska, powodując nieodwracalne zmiany w środowisku naturalnym, których konsekwencją jest zły stan zdrowia ludzi, co może mieć znaczenie w przeciętnym trwaniu życia, przyroście naturalnym czy zachorowalności.

Z danych Komisji Europejskiej wynika, że prawie 3 miliony ludzi umiera na skutek zanieczyszczeń, w Europie na astmę choruje co siódme dziecko, większość chorób układu oddechowego jest główną przyczyną leczenia szpitalnego, około 10 milionów Europejczyków jest narażonych na hałas, który może spowodować utratę słuchu, u niepalących zauważono wzrost zachorowań na nowotwory płuc wywołanych przez działanie dymu tytoniowego. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO – World Health Organization) twierdzi, że 30% wszystkich chorób na świecie jest spowodowanych przez zanieczyszczenia środowiska. W Polsce z badań wynika, że 30% Polaków nie jest w stanie określić występujących zagrożeń w jego najbliższym otoczeniu, a 60% twierdzi, że takich w ogóle nie ma.

Przeprowadzona w 2014 roku przez Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Lipnie, ocena stanu sanitarnego i sytuacji epidemiologicznej wskazuje, że na terenie powiatu lipnowskiego w ubiegłym roku nie odnotowano zachorowań na choroby zakaźne, które wymagałyby działań w ramach wczesnego ostrzegania i reagowania dla zapobiegania i zwalczania chorób zakaźnych u ludzi, takie jak gorączki krwotoczne, cholera czy dżuma.

Gospodarka odpadami prowadzona była prawidłowo. W zależności od ilości wytwarzanych odpadów medycznych zakaźnych, obiekty posiadały wymagane rozporządzeniem pomieszczenia lub urządzenia chłodnicze przeznaczone wyłącznie do magazynowania odpadów. Odpady medyczne w placówkach gromadzone były selektywnie i przekazywane do termicznego unieszkodliwienia w spalarniach.

Analiza zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia wykazała, że mieszkańcy gminy Wielgie w 100% korzystali z wody dobrej jakości.

W 2014 r. skontrolowano 193 zakłady pracy, nieprawidłowości stwierdzono w 10 zakładach tj. w 6% obiektów, w których wydano 10 decyzji administracyjnych dotyczących naruszenia wymagań higieniczno-sanitarnych oraz zdrowotnych.

W ramach sprawowanego bieżącego nadzoru sanitarnego skontrolowano 92 placówki w tym: 74 placówki stałe oraz 18 placówek sezonowych, oceniając stan sanitarno-techniczny i warunki pobytu. Nie stwierdzono budynków w złym stanie sanitarno-technicznym. Wszystkie placówki podłączone były do wodociągów. Żadna ze skontrolowanych placówek nie

posiadała ustępów zewnętrznych. Wszystkie placówki zapewniły właściwe warunki do utrzymania higieny tj. dostępność do ciepłej bieżącej wody we wszystkich umywalkach w pomieszczeniach sanitarnohigienicznych, ręczników jednorazowego użytku lub suszarek do rąk, mydła w płynie, nie stwierdzono ponadnormatywnej liczby uczniów na urządzenie ustępowe. Szkolne gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej spełniały w 100% wymagania sanitarno-higieniczne

Przestrzegano zasad higieny w zakładach produkujących żywność i w zakładach żywienia zbiorowego, czego odzwierciedleniem jest brak zbiorowych zatruc pokarmowych w nadzorowanych przez PSSE w Lipnie obiektach.

III. Cele, obszary interwencji i zadania ochrony środowiska

1. Cele ochrony środowiska

Podstawowymi dokumentami, w które „wpisują się” cele ochrony środowiska gminy Wielgie są dokumenty programowe w zakresie ochrony środowiska, w szczególności dokument „nadrzędny” w stosunku do Programu tj. Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami dla powiatu lipnowskiego na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, a także Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018. Przede wszystkim jednak w celu realizacji polityki ochrony środowiska, Program jest spójny ze strategicznymi i planistycznymi dokumentami gminnymi tj. Strategią rozwoju gminy Wielgie na lata 2014-2020 oraz Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wielgie, a także jednym z programów „branżowych” - Planem gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Wielgie.

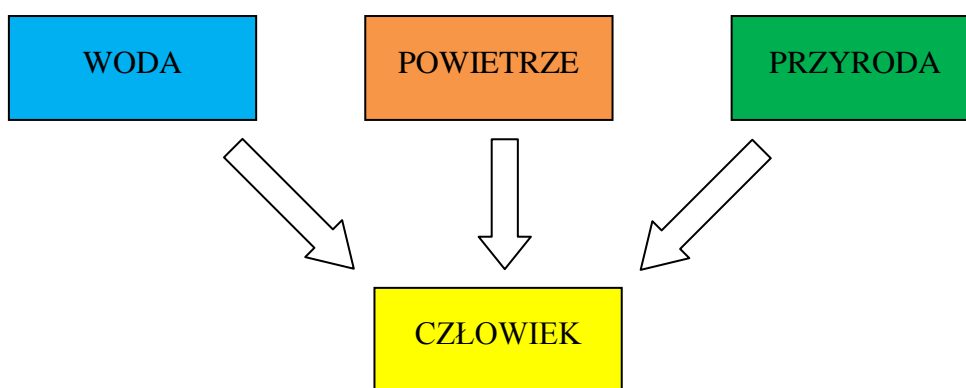
Jako podstawowy cel polityki ochrony środowiska na obszarze gminy Wielgie do 2019 r. przyjęto „Ochronę zasobów i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego gminy w celu poprawy jakości życia mieszkańców oraz zaktywizowania rozwoju gospodarczego, w tym rozwoju turystyki i rekreacji”.

Realizacja celu głównego jest możliwa pod warunkiem przyjęcia jako powszechnie obowiązującej zasady zrównoważonego rozwoju, identyfikacji określonych priorytetów ochrony środowiska oraz realizacji zaproponowanych zadań.

Ocena aktualnego stanu środowiska na obszarze gminy, identyfikacja najważniejszych problemów ekologicznych oraz mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, upoważniają do stwierdzenia, że celami tymi są:

- wystarczająca ilość zasobów wody dla potrzeb ludności do spożycia oraz dla rolnictwa (*woda na schemacie poniżej*),
- dobra jakość powietrza oraz zachowane dopuszczalne poziomy hałasu (*powietrze na schemacie poniżej*),
- różnorodność biologiczna zapewniająca ochronę zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazowych (*przyroda na schemacie poniżej*).

Program ochrony środowiska opiera się na oddziaływaniu zasobów środowiska na człowieka, w celu poprawy jakości jego życia. Obrazuje to poniższy schemat.

Obszarami interwencji na obszarze gminy Wielgie są:

- ochrona klimatu i jakości powietrza,
- zagrożenia hałasem,
- pola elektromagnetyczne,
- gospodarowanie wodami,
- gospodarka wodno-ściekowa,
- zasoby geologiczne,
- gleby,
- gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów,
- zasoby przyrodnicze,
- zagrożenia poważnymi awariami.

2. Ochrona klimatu i jakości powietrza

Przeprowadzona roczna ocena jakości powietrza w województwie kujawsko-pomorskim za 2014 rok wykazała, że teren gminy Wielgie, podobnie jak całej strefy kujawsko-pomorskiej, według klasyfikacji dokonanej ze względu na ochronę zdrowia ludzi

znalazł się w klasie C. Przekroczenia norm wykazały: pył zawieszony PM10, benzo(α)piren. Skutkuje to koniecznością sporządzenia programu ochrony powietrza dla całej strefy.

Ocena jakości powietrza na terenie gminy Wielgie prowadzona przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska jest pozytywna. Nie stwierdza się naruszeń obowiązujących norm. Uprawnione jest zatem twierdzenie, że emisje pyłów i gazów generowane z terenu gminy nie mają istotnego wpływu na ogólny stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Warto zauważyć, że na terenie gminy prowadzone są od kilku lat działania na rzecz zmiany systemu ogrzewania z tradycyjnych (węglowych) na przyjazne środowisku (olejowe).

Jednak mimo to, konieczne jest kontynuowanie działań na rzecz zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń emitowanych do powietrza m.in. poprzez przejście na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach. W odniesieniu do tzw. „niskiej emisji” energetycznej szczególnie na obszarach o skoncentrowanej zabudowie mieszkaniowej (Wielgie, Zaduszniki, Nowa Wieś, Czarne, Wylazłowo) samorząd gminy będzie w dalszym ciągu:

- propagować i wspierać stosowanie paliw niskoemisyjnych i bezemisyjnych: lekkiego oleju opałowego, gazu, biomasy itp.,
- sukcesywnie modernizować zbiorowe systemy ciepłownicze,
- prowadzić termomodernizację obiektów publicznych,
- modernizować systemy oświetlenia,
- wspierać modernizację indywidualnych źródeł ogrzewania budynków,
- reagować i przeciwdziałać w ramach ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminie spalaniu odpadów zabronionych prawem w paleniskach domowych.

Pożądanym działaniem jest ponadto wprowadzenie sieci gazu przewodowego na terenie gminy. Działanie to leży w gestii przedsiębiorstwa Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo, które jednak w najbliższych latach nie planuje rozbudowy sieci gazowej na terenie gminy Wielgie. Doprowadzenie gazu na teren gminy jest możliwe z kierunku zachodniego – z gminy Fabianki, bądź z kierunku wschodniego – z gminy Tłuchowo. Gazyfikacja na terenie gminy Wielgie powinna objąć przede wszystkim obszary najsilniej zurbanizowane, w tym wsie Wielgie, Nową Wieś oraz Zaduszniki.

3. Przeciwdziałanie zagrożeniu hałasem

W zakresie rozwiązań systemowych rola samorządu w zakresie ograniczania uciążliwości związanych z oddziaływaniami akustycznymi o zasięgu lokalnym sprowadzać się powinna do przestrzegania ładu przestrzennego. Dopuszczenie tzw. „nieuciążliwej działalności rzemieślniczej” w obszarach zabudowy o okresowym i stałym przebywaniu ludzi tworzy szereg konfliktów, których późniejsze rozstrzygnięcie w trybie postępowania administracyjnego jest bardzo trudne. Najczęściej są to: drobne warsztaty naprawcze, lakiernie, blacharnie, bazy sprzętowe i transportowe, hurtownie materiałów budowlanych i stalowych, ubojnie, masarnie, mieszalnie pasz, zakłady kamieniarskie, a nawet krawieckie i itp., które swoim zakresem działalności nie mieszczą się w prawnym pojęciu przedsięwzięcia mogącego znacząco oddziaływać na środowisko. Nie wymagają sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko w trybie obligatoryjnym i fakultatywnym. Jednak w czasie funkcjonowania bywają przedmiotem skarg. W pracach planistycznych i lokalizacji podmiotów należy wyraźnie separować obszary o funkcjach gospodarczych od terenów zabudowy mieszkaniowej.

W tym kontekście należy dążyć do maksymalnego ograniczenia uciążliwości zakładów emitujących hałas, które są zlokalizowane w otoczeniu zabudowy mieszkaniowej.

Zagrożenie hałasem na terenie gminy Wielgie jest niewielkie i dotyczy jedynie terenów zabudowy mieszkaniowej we wsi Wielgie i Nowa Wieś, przyległych do drogi wojewódzkiej nr 558. Budowa obwodnicy w ciągu drogi dla zespołu wymienionych miejscowości nie jest planowana w perspektywie Programu tj. do 2019 r. Inwestycji takiej nie przewiduje projekt Programu spójności komunikacji drogowej i kolejowej województwa kujawsko-pomorskiego. Niezbędne jest zatem przestrzeganie odległości sytuowania obiektów budowlanych od krawędzi jezdni.

Dla ochrony przed hałasem nowoprojektowanych terenów zabudowy mieszkaniowej niezbędne jest wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego niezbędnych zapisów ograniczających zagrożenie akustyczne (np. ustalanie odpowiednio odległej nieprzekraczalnej linii zabudowy od dróg i innych źródeł emisji hałasu).

Ograniczeniu w rozprzestrzenianiu hałasu sprzyjać będzie wprowadzenie pasów zieleni izolacyjnej (biologiczne ekrany akustyczne) wzdłuż szlaków komunikacyjnych.

W kontekście konieczności zapewnienia dopuszczalnych poziomów hałasu istotne znaczenie ma planowana lokalizacja elektrowni wiatrowych na terenie gminy. Powinna ona zostać zaplanowana szczególnie starannie z uwzględnieniem zarówno hałasu emitowanego przez łopaty i wirniki siłowni wiatrowych oraz zjawiskiem emisji tzw. Infradźwięków.

4. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo Ochrony Środowiska jest podstawowym aktem prawnym normującym zagadnienia związane z ochroną przed polami elektromagnetycznymi. Zgodnie z treścią zapisów ustawy, ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na utrzymaniu poziomów tych pól na poziomie nie przekraczającym dopuszczalnego, a w przypadku ich przekroczenia - na obniżeniu wartości pól przynajmniej do wartości dopuszczalnych. Zapis ten można uznać za podstawowy obszar interwencji na terenie gminy w perspektywie do 2019 roku. Szczegółowe regulacje w tym zakresie zawarte są w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów.

Przedsięwzięcia związane z wytwarzaniem pól elektromagnetycznych są zaliczane do inwestycji celu publicznego. Zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Wójt Gminy Wielgie ustala na terenie gminy lokalizację tego typu przedsięwzięć. Istotnym instrumentem prawnym mającym wpływ na kształtowanie zakresu i skali oddziaływania źródeł promieniowania elektromagnetycznego na środowisko jest procedura lokalizacji inwestycji. W przypadku instalacji zaliczanych do znacząco oddziałujących na środowisko obowiązuje postępowanie w sprawie ocen oddziaływania na środowisko. Postępowaniem w sprawie ocen oddziaływania na środowisko muszą być objęte:

- stacje elektroenergetyczne lub linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV,
- instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne, emitujące pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz.

Podstawowym działaniem kierunkowym Programu jest w tej sytuacji:

- zapewnienie nadzoru i kontroli istniejących źródeł promieniowania,
- uwzględnienie w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym problemu lokalizacji źródeł promieniowania i potencjalnych stref ich oddziaływania.

Z uwagi na fakt, iż na terenie gminy Wielgie nie znajdują się linie elektromagnetyczne o napięciu 110 kV i wyższym działania kontrolne w zakresie utrzymania poziomów pól do wartości dopuszczalnych dotyczą jedynie otoczenia masztów stacji bazowych telefonii komórkowej w Czarnem, Nowej Wsi i Orłowie. W przypadku potrzeby lokalizacji kolejnych masztów telefonii komórkowej ich usytuowanie musi uwzględnić obowiązujące normy emisji

pól elektromagnetycznych i zdrowie ludzi. Maszty powinny być lokalizowane poza obszarami o zwartej zabudowie i z dala od terenów rekreacyjnych o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym należy przestrzegać lokalizację budynków mieszkalnych w odległości nie mniejszej niż 6,5 m od linii elektroenergetycznych 15 kV.

5. Gospodarowanie wodami

Kierunki polityki ochrony środowiska w zakresie ochrony i zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi obejmują:

- zapobieganie suszy i deficytowi wody,
- racjonalne korzystanie z zasobów wodnych,
- optymalizację zużycia wody,
- dążenie do osiągnięcia dobrego stanu wód,
- ograniczenie odpływu biogenów z terenów rolniczych,

Na terenie gminy Wielgie nie ma zagrożenia powodziowego – nie występują tu obszary szczególnego zagrożenia powodzią ani tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi.

Ogromnym problemem zarówno ekologicznym, jak i gospodarczym i społecznym jest nasilające się zjawisko suszy. Powtarzające się długie okresy bezopadowe w czasie okresu wegetacyjnego prowadzi do strat w uprawach rolnych, a znacznie niższe od średniej sumy opadów atmosferycznych powodują obniżenie poziomu wód gruntowych, obniżenie poziomów wód jezior, wysychanie cieków i oczek wodnych. Niezbędne jest działań nad stabilizacją lustra wody w jeziorach: Piaseczyńskim i Tupadelskim. Działanie to będzie możliwe poprzez wykonanie zastawek na wypływie Chełmiczki z Jeziora Piaseczyńskiego i wypływie Bętlewianki z Jeziora Tupadelskiego. Warunkiem jest zgromadzenie dużej ilości wody w jeziorach podczas wiosennych roztopów po śnieżnej zimie lub w czasie intensywnych opadów letnich. Możliwość realizacji tych działań jest zależna od uwarunkowań naturalnych. W przypadku powtarzających się kolejnych lat suchych realizacja zadania nie będzie możliwa. Istotne jest aby w razie wystąpienia śnieżnej zimy lub deszczowego lata, nie utracić bezpowrotnie zasobów wodnych i zgromadzić je w jeziorach.

Duże znaczenie ekologiczne, jak i ogromne znaczenie dla retencji wód mają kompleksy łąkowo-bagiennie. Powinny one podlegać ochronie przed zmianą sposobu użytkowania, zarówno przez zabudowę, jak i zmianą sposobu użytkowania trwałych użytków zielonych i nieużytków na grunty orne. Tereny te zgodnie ze Studium uwarunkowań i

kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wielgie tworzą 7 kompleksów o łącznej powierzchni około 550 ha. Znajdują się w miejscowościach: Czarne Rumunki (60 ha), Kamienne Brody (25 ha), Lipiny (110 ha), Rumunki Oleszeńskie (40 ha), Witkowo (45 ha), Wielgie (90 ha), Zaduszniki (180 ha). Obszary te mają również ogromną rolę kształtującą stosunki wodne, gdyż posiadają duże znaczenie retencyjne. Wpływają hamująco na odpływ wód ze zlewni, spowalniają ich przenikanie do wód podziemnych, regulują stosunki wodne, stabilizują poziom wód gruntowych. Pożądane jest opracowanie „Programu małej retencji”, który uszczegółowi proponowane zadania i oceni pod kątem aspektów technicznych.

Racjonalne korzystanie z zasobów wodnych powinno polegać na zużywaniu ich na bieżące potrzeby oraz na przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom wód. Zużycie wody dla celów komunalnych jest zoptymalizowane z uwagi na aspekty ekonomiczne. W gospodarstwach domowych i przedsiębiorstwach nie obserwuje się nadmiernego poboru wody.

W celu przeciwdziałania zanieczyszczeniom wód jest niezbędne kontynuowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków oraz ograniczanie spływów zanieczyszczeń z terenów rolnych do wód powierzchniowych.

Na terenie gminy Wielgie zakończono budowę systemu sieci kanalizacji sanitarnej. Realizacja kanalizacji na terenach wsi Teodorowo i Piaseczno miała istotny wpływ na ochronę wód Jeziora Piaseczyńskiego. Zlikwidowane zostały istniejące i potencjalne źródła zagrożeń wód jeziora.

Celem środowiskowym dla jednolitych części wód powierzchniowych jest dążenie do osiągnięcia dobrego stanu wód. Jednolita część wód części wód powierzchniowych PLRW200017275899 Chełmiczka wykazuje wysoki stopień eutrofizacji tej części wód. Jest to naturalna część wód, o złym stanie wód, zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych. Stopień zanieczyszczenia wód spowodowanego rodzajem zagospodarowania zlewni, uniemożliwia osiągnięcie założonych celów środowiskowych. Brak jest środków technicznych umożliwiających przywrócenie odpowiedniego stanu wód w wymaganym okresie czasu. Natomiast jednolita część wód części wód powierzchniowych PLRW200017275899 Dopływ z jez. Tupadelskiego bez Chełmiczki, to silnie zmieniona część wód, o złym stanie wód, zagrożona nieosiągnięciem celów środowiskowych. Poprawę stanu może przynieść inwestycja z zakresu ochrony przeciwpowodziowej - Kształtowanie przekroju poprzecznego i podłużnego rzeki Bętlewianki w km 0+700 - 2+500 w celu zwiększenia możliwości retencjonowania w dolinie wody do nawodnień.

Ważnym działaniem jest zapewnienie ciągłości przepływu w Chełmiczce i Bętlewiance. Przy założeniu wykonania działań polegających na stabilizacji wód w jeziorach,

zadaniem wspomagającym będzie pogłębianie odcinków dna koryt cieków wymagających udrożnienia.

Teren gminy Wielgie to przede wszystkim rolnicza przestrzeń produkcyjna. Dlatego też realizując podstawowe kierunki ochrony wód powierzchniowych i podziemnych szczególnie pod kątem ograniczania związków azotowych w środowisku wodnym należy zwrócić uwagę na zanieczyszczenia punktowe pochodzące z rolnictwa. We wszystkich gospodarstwach rolnych szczelne płyty do gromadzenia obornika oraz zbiorniki na gnojowicę, muszą zapewnić 4-miesięczny okres przechowania nawozów naturalnych. Jako priorytetowe należy uznać inwestycje w gospodarstwach rolnych o dużych obsadach inwentarza żywego np. powyżej 50 DJP (duża jednostka produkcyjna lub duża jednostka przeliczeniowa), położonych w obszarach wrażliwych.

Istotnym źródłem zagrożenia dla wód powierzchniowych i podziemnych gminy Wielgie zanieczyszczenia obszarowe z terenów intensywnego rolnictwa. Zagrożenie potęguje odkryty (bezleśny) charakter wysoczyznowej części gminy. W wyniku zachodzących przemian w rolnictwie, prowadzących do wzrostu intensywności i koncentracji produkcji rolnej może nastąpić wzrost zanieczyszczeń obszarowych z terenów rolniczych. Spowodować to może przyspieszenie eutrofizacji już aktualnie przeżyźnionych wód powierzchniowych. Działaniem redukującym wpływ rolnictwa na jakość zasobów wodnych jest jego ekologizacja m.in. przez realizację programów rolno-środowiskowych. Bardzo ważnym kierunkiem działań będzie tworzenie biologicznych stref ochronnych wokół wszystkich jezior i wzdłuż linii brzegowych cieków, a w szczególności Chełmiczanki, Bętlewianki oraz Świętego Strumienia. Pożądanym elementem ochrony wód będzie utrzymanie i odtwarzanie śródpolnych oczek wodnych, które działać będą jako sorbent biogenów spływających z pól uprawnych. Powyższe działania pozwolą na uzyskanie poprawy struktury przyrodniczej przestrzeni rolniczej oraz ograniczą spływ zanieczyszczeń obszarowych z terenów rolniczych.

Ważnym działaniem jest utrzymanie w dobrym stanie systemu drenarskiego. Rowy melioracyjne na terenie gminy tworzą sieć o długości całkowitej 152,348 km. Zabezpieczenie odpowiednich zasobów finansowych istniejącej Gminnej Spółki Wodnej pozwoli na systematyczne podejmowanie działań inwestycyjnych, co zwiększy ich skuteczność. Preferowane powinny być działania prowadzące do stabilizacji poziomu wody w rowach, a nie prowadzące do szybkiego ich odwadniania.

6. Ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa

Analiza istniejącego systemu gospodarki ściekowej na terenie gminy Wielgie oraz identyfikacja punktowych źródeł ścieków pod kątem ich oddziaływania na zasoby wód powierzchniowych i podziemnych pozwala na wskazanie problemów i obszarów wymagających działań programowych. Istniejąca gminna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków zaspokaja potrzeby sieci. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na obszarze gminy została zakończona. Podstawowym sposobem dalszych działań w zakresie gospodarki ściekowej będzie budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, a na terenach gdzie warunki gruntowo-wodne na to nie pozwalają – budowa szczelnych zbiorników na ścieki okresowo wybieralnych z wywozem do punktu zlewnego oczyszczalni.

Pożądane jest dalsze rozdzielanie kanalizacji sanitarnej od deszczowej. Przy przebudowie kolejnych dróg, w szczególności wojewódzkich i powiatowych prowadzących przez tereny zabudowane, a gminnych na terenach o zwartej zabudowie, niezbędne jest wykonanie sieci kanalizacji deszczowej.

Potrzeby w zakresie budowy oczyszczalni przydomowych na obszarze gminy ocenia się na około 300-400 obiektów. Program przewiduje do 2019 r. budowę około 200 tego typu obiektów, w tym po 50 w każdym roku. Ilość ta może ulec zmianie i będzie warunkowana uzyskaniem dofinansowania zewnętrznego.

Gmina Wielgie jest prawie w całości zwodociągowana. Potrzeby w tym zakresie obejmują przede wszystkim nowe inwestycje budowlane oraz uzupełnienia sieci na terenach położonych w oddaleniu od zwartej zabudowy.

7. Zasoby geologiczne

Na obszarze gminy Wielgie brak jest udokumentowanych złóż kopalin. Złóża kruszywa naturalnego (piaski, żwiry) są eksploatowane miejscami na potrzeby lokalne. Wyrobiska kruszywa występują na terenie wsi Czerskie Rumunki, Czarne, Orłowo, Tupadły, Suradówek i Witkowo. Na terenie wsi Witkowo, w rozległym obniżeniu terenowym, występują złoża kredy jeziornej i torfów. Nie są eksploatowane przemysłowo.

Zadania w tym zakresie obejmą przede wszystkim nie dopuszczenie do „dzikiego” rabunkowego pozyskiwania złóż, przede wszystkim złóż torfu i kredy jeziornej. Niezbędna jest rekultywacja lokalnych miejsc pozyskiwania piasku i żwiru przez zaniechanie eksploatacji i przewrócenie rolniczego użytkowania bądź wprowadzenia zadrzewień.

8. Gleby

Obszar gminy Wielgie odznacza się zróżnicowaną przydatnością zasobów glebowych dla potrzeb rolnictwa. Najlepsze warunki do produkcji rolniczej występują w południowej i zachodniej części gminy, na polodowcowej wysoczyźnie morenowej zbudowanej z glin zwałowych i piasków gliniastych. Ze względu na „odkryty” charakter wysoczyzny morenowej występują tam procesy degradacji gleb.

Podstawowym kierunkiem działań w zakresie ochrony zasobów glebowych jest ochrona gruntów o najlepszej przydatności rolniczej przed przeznaczaniem na cele nierolnicze. Dotyczyć to powinno w szczególności gruntów III klasy bonitacyjnej. Kompetencje w tym zakresie posiada minister właściwy do spraw rolnictwa, który wydaje zgodę na przeznaczenie nierolnicze gruntów klas bonitacyjnej I-III. Przy przekazywaniu gleb chronionych na cele nierolnicze należy stosować obowiązek zdjęcia i zagospodarowania wierzchniej - próchnicznej warstwy gleby.

Bardzo ważnym kierunkiem działań w zakresie ochrony zasobów glebowych jest zapobieganie procesom degradacji gleb. Na terenach o urozmaiconej rzeźbie terenu np. w strefach krawędziowych rynien polodowcowych i dolin wód roztopowych istnieje duże zagrożenie erozją wodną powierzchniową i wąwozową. Głównym sposobem przeciwdziałania tym procesom jest stosowanie orki wzdłuż a nie w poprzek stoku, preferowanie na stromych stokach trwałych użytków zielonych w miejsce gruntów ornych, wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień. W zakresie przeciwdziałania procesom erozji wietrznej występującej głównie na odkrytych powierzchniach wysoczyznowych, a objawiającej się wywiewaniem cząstek próchnicznych należy wprowadzać na tereny użytkowane rolniczo różnopoziome formy zieleni (kępowe, szpalerowe).

Bardzo ważnym kierunkiem działań jest racjonalne stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, które oprócz zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych powodują „zmęczenie” gleby. Preferować należy stosowanie nawozów naturalnych - obornika. Utrzymanie odpowiednich warunków wodnych w glebie zapewniają systemy melioracyjne. Należy prowadzić odpowiednią konserwację rowów i kanałów melioracyjnych przede wszystkim w celu zapewnienia ich drożności. Wadliwie funkcjonujące systemy melioracyjne (np. tylko odwadniające teren) należy sukcesywnie modernizować.

Na terenach użytkowanych rolniczo znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu, w tym wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 558, należy wykluczyć produkcję płodów rolnych do bezpośredniej konsumpcji, np. warzyw i

owoców. Wzdłuż dróg należy wyłączać z użytkowania rolniczego co najmniej kilkumetrowej szerokości pas terenu i wprowadzać zadrzewienia o funkcji izolacyjnej.

9. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Nadzór nad zbiórką i składowaniem odpadów sprawuje Urząd Gminy Wielgie. Obecnie odbiorem odpadów z gospodarstw prywatnych z terenu gminy zajmuje się Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Lipnie. Wywóz odpadów odbywa się poza teren gminy – do Lipna. Spółka ta ma również podpisaną umowę na odbiór odpadów z Urzędu Gminy, budynków socjalnych oraz świetlic i centrów kulturalno-oświatowych. W okresie obowiązywania Programu stan ten powinien zostać utrzymany. Możliwe jest, że przetarg na wywóz odpadów wygra inna firma, jednak w dalszym ciągu odpady będą zbierane i wywożone poza obszar gminy.

Jeszcze większe znaczenie powinna odgrywać segregacja odpadów w poszczególnych gospodarstwach domowych, obejmująca szkło i tworzywa sztuczne. Rozważyć należy jej poszerzenie o odpady organiczne. Odpady surowcowe o dużej wartości, a przede wszystkim złom żelaza i metali kolorowych, są skupowane po cenach rynkowych przez wyspecjalizowane firmy. Pojemniki na baterie znajdują się w szkołach oraz w sklepie „Lewiatan” w Wielgiem. Zasady gospodarowania odpadami oraz dbałości o czystość określa „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Wielgie”. Postuluje się aby obecny stan w zakresie gospodarowania odpadów został utrzymany.

Gminne składowisko odpadów w miejscowości Teodorowo zostało zamknięte i zrekultywowane.

Na terenie gminy Wielgie realizowany jest Program usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do 2032 r. Unieszkodliwienie wymaga łącznie około 298 tys. m² azbestu, a koszt (demontaż, pakowanie, transport, składowanie) wyniesie około 6 mln zł. Szczegóły w tym zakresie określa w/w Program. Samorząd gminy od 2011 r. sukcesywnie korzysta z dotacji WFOŚiGW w Toruniu na demontaż, transport i utylizację wyrobów azbestowych z terenu gm. Wielgie.

10. Zasoby przyrodnicze

Głównym celem ochrony zasobów przyrodniczych na terenie gminy Wielgie jest zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie i przewracanie do stanu właściwego jej składników, w szczególności ekosystemów zachowanych w stanie naturalnym lub zbliżonym

do naturalnego. Ochrona najcenniejszych przyrodniczo ekosystemów i siedlisk powinna być realizowana poprzez obejmowanie ich ochroną prawną m.in. jako użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. W tym celu niezbędne jest podjęcie działań w kierunku szczegółowego rozpoznania walorów przyrodniczych gminy przez wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej. Szczegółowe rozpoznanie zasobów przyrodniczych gminy pozwoli na wytypowanie i objęcie ochroną kolejnych pomników przyrody i np. użytków ekologicznych.

Ze względu na położenie tylko niewielkiej części gminy w wielkoprzestrzennym systemie obszarów chronionych regionu bardzo istotne jest przestrzeganie i wdrażanie zasad gospodarowania (zakazów i ograniczeń) obowiązujących w odpowiednich aktach prawnych. System ekologiczny gminy stanowi niewielki fragment Obszaru chronionego krajobrazu Jezioro Skępskie oraz zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jezioro Piaseczyńskie”. Na terenie gminy nie występują obszary typowane do europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000.

Niezbędne jest podjęcie aktywnej ochrony gatunkowej roślin i zwierząt w celu zabezpieczenia przed wyginięciem dziko występujących roślin i zwierząt. Pozwoli to na zachowanie różnorodności biologicznej gminy, a zwłaszcza jej północnej części. Należy maksymalnie ograniczać zmiany sposobu użytkowania obszarów leśnych oraz likwidację śródpolnych zadrzewień, remiz, śródpolnych i śródleśnych oczek wodnych, a przy realizacji obiektów małej retencji wykonać odpowiednie przepławki dla ryb.

W zakresie ochrony zasobów przyrody nieożywionej podstawowym działaniem jest ochrona rzeźby terenu przez ograniczenie do minimum trwałe przekształcanie powierzchni ziemi. Szczególnej ochronie powinny podlegać rzadkie formy rzeźby terenu, w tym pagórki i wzgórza morenowe i kemowe.

Konieczne jest przestrzeganie wszystkich reżimów ochronnych obowiązujących na terenach chronionych prawnie. Ochrony przed degradacją i zmianą rzeźby terenu oraz przed intensywną zabudową wymagają także wszystkie lokalne ciągi ekologiczne.

Pożądane jest wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej w celu szczegółowego rozpoznania i udokumentowania zasobów przyrodniczych gminy.

Obszar gminy Wielgie charakteryzuje się stosunkowo niską lesistością, niższą od średniej dla powiatu lipnowskiego (22,4%) i województwa (23,4%). Lasy i grunty leśne na terenie gminy Wielgie zajmują powierzchnię 2574 ha (w tym lasy 2540 ha), co stanowi 18,9% ogólnej powierzchni gminy. Kompleksy leśne na obszarze gminy rozmieszczone są bardzo nierównomiernie. Występują we wschodniej, północno-wschodniej, środkowej i północno-zachodniej części gminy.

Warto nadmienić, że na skutek znacznej podaży gruntów o niskiej przydatności rolniczej, możliwe jest dalsze zwiększenie lesistości gminy. Grunty klasy V i VI, które

potencjalnie są predysponowane do zalesienia, zajmują powierzchnię ponad 4 tys. ha. W 2014 r. zalesiono tylko 15,5 ha gruntów, gdyż brakuje głównie mechanizmów dofinansowania zalesień.

Opracowany przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego Program zwiększenia lesistości zakładał zalesienie na terenie gminy do 2010 roku 48 ha, a do 2020 r. kolejnych 46 ha gruntów. Wielkości te uznano za zbyt małe w stosunku do potrzeb i możliwości zalesień w gminie.

Głównym zadaniem kierunkowym, założonym w niniejszym Programie, jest zwiększenie lesistości gminy do roku 2019 o około 100 ha, tj. do poziomu około 2650 ha (prawie 20% powierzchni gminy).

Przestrzenne możliwości realizacji zalesień określa Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wielgie. Jako tereny najbardziej preferowane do zalesienia wytypowano tereny wsi: Czarne, Czerskie Rumunki, Nowa Wieś, Piaseczno, Rumunki Tupadelskie, Suradówek, Suszewo, Teodorowo, Tupadły i Zakrzewo. Należy zauważyć, że zalesienie gruntu rolnego jest możliwe jeżeli przewiduje to miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. W przypadku braku miejscowego planu zalesienie terenu jest możliwe w oparciu o wydaną przez wójta decyzję o warunkach zabudowy na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Bardzo istotnym elementem zieleni w krajobrazie rolniczym są parki podworskie. Ze względu na przeważnie niezadowolający stan drzewostanu i układu przestrzennego parków wymagają one rewaloryzacji i pielęgnacji. Działania te są możliwe przy zaangażowaniu i współpracy wszystkich służb administracji oraz właścicieli obiektów. W szczególności rewaloryzacji wymagają parki podworskie w Wielgiem, Olesznie i Wylazłowie. Do zadań własnych samorządu gminnego należy pielęgnacja i rewaloryzacja parków, których właścicielem jest gmina tj. parków w Czarnem, Wielgiem, Zadusznikach i Zakrzewie.

Zadaniem samorządu gminnego jest ponadto pielęgnacja i utrzymanie cmentarzy nieparafialnych, w tym nieczynnych cmentarzy wyznaniowych we wsiach: Orłowo, Teodorowo, Rumunki Oleszeńskie i Rumunki Witkowskie.

11. Zagrożenia poważnymi awariami

Podstawowym działaniem w zakresie ochrony przed poważnymi awariami jest zminimalizowanie możliwości wystąpienia zdarzenia mogącego stworzyć zagrożenie dla środowiska oraz zdrowia i życia ludzi. W zakresie ochrony przed skutkami awarii tranzytowego gazociągu wysokoprężnego Jamał – Europa Zachodnia D_n 1400 władze gminy

mają możliwości działania poprzez prawidłowe planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. Szczególnie ważne jest przestrzeganie zakazu zabudowy w odległości mniejszej niż 100 m od przebiegu gazociągu oraz zakaz sadzenia drzew w tej strefie.

Podobnie ograniczanie negatywnych skutków potencjalnych poważnych awarii mogących powstać w wyniku zdarzenia drogowego, jest także możliwe poprzez przestrzeganie normatywnych linii nieprzekraczalnej zabudowy od krawędzi jezdni, w szczególności od dróg wojewódzkich.

IV. Harmonogram realizacji zadań

Działania programowe w zakresie ochrony środowiska na obszarze gminy Wielgie wynikają z jednej strony z niezadowalającego stanu środowiska, w tym poszczególnych jego komponentów, z drugiej zaś strony z postępującego rozwoju procesów urbanizacyjnych, w tym rozwoju gospodarki, turystyki i budownictwa. Procesy te powodują nieustanne powstawanie nowych zagrożeń, które powinny być minimalizowane już na etapie planowanego rozwoju. Ważne jest także minimalizowanie skutków zagrożeń naturalnych, w tym skutkom zmian klimatu i adaptacji do nich. Bardzo istotne jest także podjęcie działań zmierzających do zapewnienia trwałej ochrony terenów i obiektów o najwyższych na terenie gminy zasobach przyrodniczych i walorach krajobrazowych.

Poniżej w tabeli zamieszczono wykaz kierunkowych zadań w zakresie realizacji polityki ochrony środowiska na terenie gminy Wielgie do 2019 roku. Zastosowano podział na następujące kierunki interwencji.

- ochrona klimatu i jakości powietrza,
- zagrożenia hałasem,
- pola elektromagnetyczne,
- gospodarowanie wodami,
- gospodarka wodno-ściekowa,
- zasoby geologiczne,
- gleby,
- gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów,
- zasoby przyrodnicze,
- zagrożenia poważnymi awariami.

Lp.	Obszar interwencji	Zadania	Wskaźniki	Szacunkowe koszty	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny
1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	Termomodernizacja budynków publicznych (prace uzupełniające)	ilość budynków	500 tys. zł	WFOŚiGW w Toruniu RPO Woj. Kuj-Pom.	Wójt Gminy
2.		Wymiana węzłów cieplnych i grzejników w placówkach oświatowych	ilość i moc instalacji	1000 tys. zł	WFOŚiGW w Toruniu	Wójt Gminy
3.		Montaż kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych w placówkach oświatowych	ilość i moc instalacji	500 tys. zł	WFOŚiGW w Toruniu	Wójt Gminy
4.		Wymiana oświetlenia w placówkach oświatowych na energooszczędne	ilość lamp	500 tys. zł	WFOŚiGW w Toruniu	Wójt Gminy
5.		Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne	ilość lamp	b.d.	b.d.	Zarządcy dróg
6.		Modernizacja systemów ogrzewania w budynkach socjalnych	ilość i moc instalacji	200 tys. zł	WFOŚiGW w Toruniu	Wójt Gminy
7.		Montaż kolektorów słonecznych, paneli fotowoltaicznych i pomp ciepła w gospodarstwach domowych	ilość i moc instalacji	zależnie od skali inwestycji	WFOŚiGW w Toruniu	Właściciele nieruchomości
8.	Zagrożenia hałasem	Zapobieganie powstawania uciążliwości akustycznych poprzez właściwe planowanie przestrzenne	-	-	-	Wójt Gminy Rada Gminy

Lp.	Obszar interwencji	Zadania	Wskaźniki	Szacunkowe koszty	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny
9.	Zagrożenia hałasem	Realizacja nasadzeń zieleni przy drogach	ilość drzew	b.d.	WFOŚiGW w Toruniu	Zarządcy dróg
10.		Pomiary hałasu wzdłuż głównych dróg	-	b.d.	-	WIOŚ
11.	Pola elektromagnetyczne	Zapobieganie powstawania zagrożeń poprzez właściwe planowanie przestrzenne	-	-	-	Wójt Gminy Rada Gminy
12.	Gospodarowanie wodami	Budowa zastawek na wypływach z jezior: Piaseczyńskiego i Tupadelskiego dla retencjonowania wód	ilość zastawek i retencjonowanej wody	zostanie określony w kosztorysie wykonawców	WFOŚiGW w Toruniu RPO Woj. Kuj-Pom.	WZMiUW we Włocławku
13.		Odbudowa i renaturalizacja oczek wodnych i stawów	-	zależnie od skali inwestycji	PROW	właściciele gruntów
14.		Pogłębianie cieków w celu udrażniania ich przepływów	długość cieków w km	b.d.	WFOŚiGW w Toruniu RPO Woj. Kuj-Pom.	WZMiUW we Włocławku
15.		Ograniczanie odpływu biogenów z terenów rolniczych	-	-	-	właściciele gruntów
16.		Ochrona kompleksów łąkowo-bagiennych poprzez właściwe planowanie przestrzenne	550 ha	-	-	Wójt Gminy Rada Gminy
17.		Opracowanie gminnego programu retencji wód	-	20 tys. zł	WFOŚiGW w Toruniu	Wójt Gminy

Lp.	Obszar interwencji	Zadania	Wskaźniki	Szacunkowe koszty	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny
18.	Gospodarka wodno-ściekowa	Rozbudowa sieci wodociągowej	km	200 tys. zł/rok	budżet gminy PROW	Wójt Gminy
19.		Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	200 szt. (50 szt./rok)	1200 tys. zł	budżet gminy PROW	właściciele
20.		Budowa kanalizacji deszczowej przy przebudowie dróg i ulic	m	b.d.	zarządcy dróg PROW	zarządcy dróg
21.	Zasoby geologiczne	Rekultywacja terenów powyrobiskowych	ha	b.d.	Środki własne	Właściciele gruntów
22.	Gleby	Ochrona wysokoprodukcyjnych gleb przed przeznaczaniem na cele nierolnicze poprzez właściwe planowanie przestrzenne	ha	-	-	Wójt Gminy Rada Gminy
23.		Utrzymanie drożności sieci drenarskiej	m	b.d.	środki własne	spółka wodna
24.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Zapewnienie odbioru odpadów komunalnych z gospodarstw indywidualnych przedsiębiorstw w sposób selektywny lub zmieszany	Mg	wg przetargu	opłaty budżet gminy	Wójt Gminy firma wyłoniona w przetargu
25.		Rozwój selektywnej zbiórki odpadów, w tym odpadów wielkogabarytowych, opon, sprzętu AGD i RTV z wykorzystaniem PSZOK w Teodorowie	Mg	-	-	firma wyłoniona w przetargu

Lp.	Obszar interwencji	Zadania	Wskaźniki	Szacunkowe koszty	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny
26.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Zapewnienie odbioru padłych zwierząt	szt.	150 zł/szt.	budżet gminy	firma zewn.
27.		Unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych	Mg	b.d.	środki własne	przedsiębiorcy
28.		Realizacja gminnego programu usuwania wyrobów zawierających azbest	Mg	60-100 tys. zł/rok	WFOŚiGW w Toruniu	właściciele budynków
29.	Zasoby przyrodnicze	Realizacja nasadzeń drzew przy drogach, boiskach sportowych, świetlicach, centrach kulturalno-oświatowo-rekreacyjnych	szt.	8 tys. zł/rok	WFOŚiGW w Toruniu	Wójt Gminy
30.		Zalesienia gruntów porolnych	100 ha (25 ha/rok)	500 tys. zł	PROW	właściciele
31.		Rewaloryzacja parku w Wielgiem	-	500 tys. zł	Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu	Wójt Gminy
32.		Rewaloryzacja parków w Olesznie i Wylazłowie	-	-	j.w. właściciele	właściciele
33.		Wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej gminy w celu szczegółowego rozpoznania i udokumentowania zasobów przyrodniczych	Obszar gminy	25 tys. zł	WFOŚiGW w Toruniu	Wójt Gminy
34.		Objęcie ochroną kolejnych tworów przyrody jako pomniki przyrody i pozostałości ekosystemów jako użytki ekologiczne	Obszar gminy	-	-	Wójt Gminy Rada Gminy

Lp.	Obszar interwencji	Zadania	Wskaźniki	Szacunkowe koszty	Źródła finansowania	Podmiot odpowiedzialny
35.	Zasoby przyrodnicze	Pielęgnacja nieczynnych cmentarzy	Obszar gminy	8 tys. zł (2 tys. zł/rok)	Wojewódzki Konservator Zabytków w Toruniu	Wójt Gminy
36.	Zagrożenia poważnymi awariami	Minimalizowanie zagrożeń poprzez właściwe planowanie przestrzenne	Obszar gminy	-	-	Wójt Gminy Rada Gminy

Kolorem szarym oznaczono zadania własne Gminy. Pozostałe zadania będą przez Gminę monitorowane.

V. System realizacji programu

Realizacja celów i zadań określonych Programie ochrony środowiska gminy Wielgie na lata 2016-2019 z perspektywą na lata 2020-2023 jest możliwa poprzez:

- pozyskiwanie środków finansowych na realizację inwestycji służących ochronie środowiska,
- optymalne wykorzystanie rozwiązań o charakterze organizacyjnym z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju,
- przestrzeganie założonych zasad zarządzania środowiskiem,
- otrzymanie przyzwolenia społecznego na wdrażanie programu ochrony środowiska.

1. Mechanizmy prawno-ekonomiczne

Gmina stanowi lokalną wspólnotę samorządową na określonym terytorium, powołaną do samodzielnego wykonywania określonych ustawami szczegółowymi zadań publicznych, na których realizację wyposażona została w środki materialne. Wójt gminy jest podstawowym organem ochrony środowiska, jest także organem ochrony przyrody. Wykonuje zadania określone ustawami, głównie ustawą - Prawo ochrony środowiska, ustawą o ochronie przyrody i ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Finansowanie inwestycji służących ochronie środowiska stanowi podstawowy instrument realizacji programu ochrony środowiska. Środki finansowe pozyskiwane są lub mogą być poprzez: opłaty i kary za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz fundusze celowe.

Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pełnią funkcję prewencyjną i redystrybucyjną. Funkcja prewencyjna realizowana jest poprzez zachęcanie podmiotów gospodarczych do instalowania odpowiednich urządzeń ochronnych, wyboru najlepszej i proekologicznej technologii, optymalnej lokalizacji inwestycji oraz oszczędnego korzystania z zasobów środowiska. Funkcja redystrybucyjna polega na gromadzeniu i przemieszczaniu środków przeznaczonych na ochronę środowiska. Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pobierane są za: wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza atmosferycznego, pobór wody, odprowadzanie ścieków, składowanie odpadów, zmianę sposobu użytkowania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne oraz usuwanie drzew i krzewów. Opłaty kierowane są do funduszy celowych i do budżetu gminy. Kary pieniężne pobierane są za działanie niezgodne z obowiązującym prawem, w tym z wydanymi pozwoleniami, decyzjami i koncesjami.

2. Sposób finansowania planowanych zadań

Finansowanie inwestycji służących ochronie środowiska, obok edukacji ekologicznej, stanowi podstawowy instrument realizacji programu ochrony środowiska. Środki finansowe pozyskiwane są lub mogą być z budżetu Gminy i jej jednostek organizacyjnych oraz ze źródeł zewnętrznych.

Możliwość osiągnięcia celów i kierunków założonych w Programie ochrony środowiska gminy Wielgie wiąże się z realizacją określonych działań pozainwestycyjnych i zadań inwestycyjnych, które prowadzić będą do poprawy jakości środowiska i likwidacji bądź minimalizacji jego zagrożeń oraz pozwolą na poprawę jakości życia mieszkańców Gminy. Bardzo trudno jest precyzyjnie, bądź z bardzo małym błędem oszacować nakłady na realizację Programu ochrony środowiska. Świadczy o tym przede wszystkim szacunkowość wieloletnich planów w tym zakresie, a decyduje głównie roczne planowanie budżetu dla samorządu oraz nieprzewidywalne wielkości pozyskiwania funduszy zewnętrznych, a zwłaszcza środków Unii Europejskiej z perspektywy finansowej 2014-2020.

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wielgie na lata 2015-2025 stanowiąca Załącznik Nr 1 do uchwały Nr III/16/2014 Rady Gminy Wielgie z dnia 30 grudnia 2014 r. zmieniona Uchwałą Nr IV /20/2015 Rady Gminy Wielgie z dnia 27 stycznia 2015 r., zawiera wykaz planowanych dochodów i wydatków w poszczególnych latach, do 2025 włącznie. Należy jednak zauważyć, że od 2017 r. po stronie dochodów nie wykazano żadnych kwot z tytułu dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje. W 2016 r. będzie to kwota 563000zł. Przewidziano dochody majątkowe w latach 2015-2024 z tytułu sprzedaży drewna z wycinki drzew w wysokości 60 000 zł.

Wydatki inwestycyjne kontynuowane w 2016 r. 1394000zł, w 2017 r. 1010000zł, w 2018 r. 1494000zł. Na kolejne lata wydatków nie określono. Nowe wydatki inwestycyjne w 2016 r. 10203zł, w 2017 r. 6201zł, w 2018 r. 6000zł. Na kolejne lata wydatków nie określono.

Dla przykładu należy podać, że uchwała budżetowa Gminy Wielgie na 2015 rok założyła dochody: w dziale 010 „Rolnictwo i łowiectwo” 1643052,71 zł, a w dziale 900 „Gospodarka komunalna i ochrona środowiska” 1168119 zł, a wydatki w dziale 010 na kwotę 824642,71 zł i w dziale 900 na kwotę 1656829 zł. na infrastrukturę wodociągową i sanitację wsi przeznaczono 359681 zł, w tym na budowę sieci wodociągowych 172681 zł. Część inwestycji prowadzono w ramach Funduszy Sołeckiego. Kwoty wydatkowane były uzależnione od liczny mieszkańców sołectwa: od 10117,52 zł w Rumunkach Tupadelskich do 36005,40 zł w Wielgiem.

Finansowanie inwestycji służących ochronie środowiska stanowi podstawowy instrument realizacji programu ochrony środowiska. Środki finansowe pozyskiwane są lub mogą być m.in. poprzez: opłaty i kary za gospodarcze korzystanie ze środowiska oraz fundusze celowe. Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pełnią funkcję prewencyjną i redystrybucyjną. Funkcja prewencyjna realizowana jest poprzez zachęcanie podmiotów gospodarczych do instalowania odpowiednich urządzeń ochronnych, wyboru najlepszej i proekologicznej technologii, optymalnej lokalizacji inwestycji oraz oszczędnego korzystania z zasobów środowiska. Funkcja redystrybucyjna polega na gromadzeniu i przemieszczaniu środków przeznaczonych na ochronę środowiska. Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pobierane są za: wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza, pobór wody, odprowadzanie ścieków, składowanie odpadów, zmianę sposobu użytkowania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne oraz usuwanie drzew i krzewów. Opłaty kierowane są bezpośrednio do budżetu Gminy.

Instrumenty finansowania ochrony środowiska stanowią:

- opłaty za korzystanie ze środowiska - za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi i za składowanie odpadów,
- administracyjne kary pieniężne – wymierza, w drodze decyzji wojewódzki inspektor ochrony środowiska za:
 - przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości lub rodzajów gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza,
 - przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości, stanu lub składu ścieków,
 - przekroczenie określonej w pozwoleniach na pobór wód ilości pobranej wody,
 - naruszenie warunków decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska odpadów albo decyzji określającej miejsce i sposób magazynowania odpadów, wymaganych przepisami o odpadach, co do rodzaju i sposobu składowania lub magazynowania odpadów,
 - przekroczenie określonych w pozwoleniach poziomów hałasu.
- odpowiedzialność administracyjna - jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko, organ ochrony środowiska może w drodze decyzji, nałożyć obowiązek:
 - ograniczenia oddziaływania na środowisko,
 - przywrócenia środowiska do stanu właściwego.

Możliwości finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska

Dbanie o stan i jakość środowiska przyrodniczego należy do podstawowych zadań wszystkich samorządów. Konieczność realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska wymaga jednak przeznaczenia na ten cel dużych nakładów finansowych. Wychodząc naprzeciw potrzebom od lat na poziomie kraju, regionu a także na poziomie gminnym, funkcjonują różnego rodzaju instrumenty finansowe służące wsparciu przedsięwzięć z zakresu ochrony i poprawy środowiska przyrodniczego.

Dostępne w rozpoczynającym się okresie programowania 2014-2020 źródła finansowania zadań z zakresu ochrony wód, gospodarki wodnej, ochrony powietrza, ochrony powierzchni ziemi, ochrony przyrody i krajobrazu, a także edukacji ekologicznej, podzielić można na dwie grupy:

- źródła zewnętrzne (m.in. fundusze unijne)
- źródła wewnętrzne (krajowe).

Jednym z najistotniejszych uwarunkowań polityki rozwoju w latach 2014-2020 jest zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego. Zakłada ona integrację wsparcia pochodzącego z różnych źródeł i różnych podmiotów oraz jego precyzyjne dostosowanie do potrzeb i uwarunkowań rozwojowych konkretnych terytoriów. Przyjęcie podejścia zintegrowanego oznacza przewartościowanie dotychczasowego sposobu prowadzenia działań rozwojowych poprzez dostosowanie interwencji o charakterze sektorowym do szczególnych potrzeb terytoriów definiowanych zarówno poprzez ich potencjały jak też bariery (problemy) rozwojowe. Oznacza to, że podjęcie interwencji w danym obszarze musi, obok wpisywania się w określone cele tematyczne i priorytety inwestycyjne, uwzględniać specyficzne potrzeby określonych terytoriów, jako obszarów strategicznej interwencji. Podejście takie jest zgodne z założeniami KSRR, które jako główny cel polityki regionalnej wskazują rozwijanie wewnętrznych czynników wzrostu (zasobów endogennych) oraz rozwiązywanie szczególnych problemów dotyczących wybranych terytoriów. Jest to również przesłanka na rzecz prowadzenia polityki rozwoju w bliskiej współpracy między różnymi szczeblami władz publicznych i partnerami w celu precyzyjnego określenia szczegółowych celów interwencji realizowanej przy współdziałaniu funduszy zewnętrznych i miejscowych.

Terytorialny wymiar prowadzonej interwencji został wprowadzony do głównych założeń polityki spójności po 2013 r.

Umowa Partnerstwa (UP) jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020.

Instrumentami realizacji UP są krajowe programy operacyjne (KPO) i regionalne programy operacyjne (RPO). Dokumenty te wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. UP określa z jednej strony kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, z drugiej zaś wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. UP stanowi punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości programów operacyjnych. Programy operacyjne precyzują specyficzne obszary wsparcia i instrumenty realizacji, z poszanowaniem zapisów UP. Wynegocjowana z Komisją Europejską (KE) UP oraz programy operacyjne stanowią podstawę do realizacji nowej perspektywy finansowej w Polsce.

Umowa Partnerstwa została zatwierdzona przez Komisję Europejską 23 maja 2014 r.

W dokumencie przedstawiono m.in.:

- najważniejsze zasady inwestowania funduszy unijnych,
- powiązania pomiędzy funduszami a dokumentami strategicznymi,
- podział funduszy na poszczególne dziedziny,
- układ programów operacyjnych,
- podział odpowiedzialności za zarządzanie pieniędzmi europejskimi pomiędzy szczebel regionalny i centralny.

Nowością jest ujęcie w jednym dokumencie, w celu lepszej koordynacji, funduszy polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa.

Zgodnie z Umową Partnerstwa fundusze zostaną zainwestowane w te obszary, które w największym stopniu przyczynią się do rozwoju Polski. Wśród nich:

- zwiększenie konkurencyjności gospodarki,
- poprawę spójności społecznej i terytorialnej kraju,
- podnoszenie sprawności i efektywności państwa.

Nominalnie, tak jak w poprzedniej perspektywie finansowej, wciąż najwięcej będzie inwestycji w infrastrukturę transportową, ale największy wzrost wydatków dotyczyć będzie innowacyjności i wsparcia przedsiębiorców. Dzięki szerszej ofercie zwrotnych instrumentów finansowych (m.in. pożyczek, poręczeń) będzie można wesprzeć więcej projektów realizowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Nadal finansowane będą inwestycje w ochronę środowiska i energetykę, także projekty m.in. z dziedziny kultury, zatrudnienia, edukacji czy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Warto zauważyć, iż to samorządy województw będą zarządzać większą niż dotąd pulą europejskich pieniędzy. W latach 2007-2013 około 25% wszystkich środków było wdrażanych przez samorządy, obecnie będzie to niemal 40%. Wsparcie otrzymają projekty

związane z kompleksową rewitalizacją (w tym rewitalizacją społeczną), ekologicznym transportem miejskim, gospodarką niskoemisyjną.

Z budżetu polityki spójności na lata 2014-2020 Polska otrzyma 72,9 mld euro. Środki te będzie można zainwestować m.in. w badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe), rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny), cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do Internetu, e-usługi administracji) czy włączenie społeczne i aktywizację zawodową.

Za najważniejsze źródło finansowania inwestycji związanych z ochroną środowiska w Polsce, a także największe źródło z punktu widzenia dostępnych środków i zakresu działań uznany jest Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Głównym celem Programu będzie: „Wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej”.

Cel główny Programu zostanie oparty na równowadze oraz wzajemnym uzupełnianiu się działań w trzech podstawowych obszarach:

- czystej i efektywnej energii, w tym efektywności energetycznej, rozwoju energii ze źródeł odnawialnych oraz integracji i poprawy funkcjonowania europejskiego rynku energii;
- adaptacji do zmian klimatu oraz efektywnego korzystania z zasobów, wzmocnieniu odporności systemów gospodarczych na zagrożenia związane z klimatem oraz zwiększeniu możliwości zapobiegania zagrożeniom (zwłaszcza naturalnym) i reagowania na nie;
- konkurencyjności, w tym wnoszeniu istotnego wkładu w utrzymanie przez UE prowadzenia na światowym rynku technologii przyjaznych środowisku, zapewniając jednocześnie efektywne korzystanie z zasobów i usuwając przeszkody w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych.

Program będzie realizowany poprzez duże projekty, które przekraczają możliwości finansowe samorządu gminy.

Kolejnym instrumentem finansowym wspierającym działania środowiskowe jest program operacyjny przygotowany na szczeblu regionalnym, dla którego Instytucją Zarządzającą jest Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 przyjęty przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego Uchwałą i uzgodniony z Komisją Europejską 16 grudnia 2014 r.

Środki, w ramach całego programu, zostały podzielone na 11 tzw. osi priorytetowych – odpowiadających najważniejszym dziedzinom życia społecznego regionu (szerzej opisano osie umożliwiające realizację działań określonych w niniejszym Programie).

Oś priorytetowa 1. Wzmocnienie innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu – prawie 430 mln euro

Oś priorytetowa 2. Cyfrowy region – ponad 50 milionów euro

Oś priorytetowa 3. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie – ponad 282 mln euro

Z jednej strony wspierana będzie produkcja energii ze źródeł odnawialnych. Z drugiej zaś inwestycje zmierzające do ograniczenia strat energii w budownictwie oraz zmniejszenie jej zużycia w przedsiębiorstwach. W ramach osi 3 wsparcie będzie można otrzymać również na zakup energooszczędnych i przyjaznych środowisku środków transportu, jak i na budowę ścieżek rowerowych.

Priorytet inwestycyjny: Pozyskiwanie energii z OZE.

- produkcja energii ze źródeł odnawialnych (z wyłączeniem energii z wiatru); sieci elektroenergetyczne średniego i niskiego napięcia w celu przyłączenia nowych jednostek wytwórczych energii z OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

Priorytet inwestycyjny: Efektywność energetyczna przedsiębiorstw.

- przedsięwzięcia w przedsiębiorstwa (mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz przedsiębiorstwa uzdrowiskowe w regionie, w których władze regionalne mają udziały) przyczyniające się do zmniejszenia strat ciepła, energii i wody oraz dotyczące odzysku ciepła.

Priorytet inwestycyjny: Modernizacja energetyczna w sektorze mieszkaniowym i budownictwie publicznym

- kompleksowa modernizacja energetyczna budynków publicznych i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych.

Priorytet inwestycyjny: Niskoemisyjny transport publiczny i plany gospodarki niskoemisyjnej.

- działania przyczyniające się do rozwoju systemu transportu publicznego (infrastruktura transportu publicznego wraz z zakupem taboru, buspasy, ścieżki rowerowe);

- inwestycje wynikające z planów gospodarki niskoemisyjnej (np. energooszczędne oświetlenie publiczne).

Oś priorytetowa 4. Region przyjazny środowisku – ponad 118 mln euro

O wsparcie w ramach osi 4 mogą ubiegać się wnioskodawcy planujący inwestycje zwiększające ochronę obszarów zagrożonych powodzią oraz służby ratownicze walczące z tym żywiołem. Wspomagane będą infrastruktury do selektywnej zbiórki i przetwarzania

odpadów i ich recyklingu. A także budowę i rozbudowę sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków – w aglomeracjach od 2 do 10 tys. RLM.

Priorytet inwestycyjny: Zmiany klimatyczne, ratownictwo.

- mała retencja wodna;
- inwestycje mające na celu ochronę obszarów zagrożonych powodzią;
- systemy zintegrowanego monitoringu i ostrzegania wraz z działaniami informacyjno-edukacyjnymi skierowanymi do osób dotkniętych ryzykiem powodzi;
- wyposażenie i wzmocnienie służb ratowniczych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof.

Priorytet inwestycyjny: Gospodarka odpadami.

- kompleksowe inwestycje w infrastrukturę niezbędną do zapewnienia kompleksowej gospodarki odpadami w regionie zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, m.in.: infrastruktura do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów, infrastruktura do recyklingu, sortowania i kompostowania).

Priorytet inwestycyjny: Gospodarka wodno-ściekowa.

- projekty obejmujące budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej, budowę i modernizację oczyszczalni ścieków, wyłącznie w aglomeracjach o wielkości od 2 tys. poniżej 10 tys. RLM;
- inwestycje związane z zaopatrzeniem w wodę wyłącznie w ramach kompleksowych projektów gospodarki wodno-ściekowej.

Priorytet inwestycyjny: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

- projekty infrastrukturalne (bez możliwości wsparcia budowy nowych obiektów) realizowane w instytucjach kultury, bibliotekach, archiwach, muzeach, obiektach i na obszarach zabytkowych, obszarach poprzemysłowych o wartościach historycznych;
- konserwacja zabytków ruchomych i materiałów archiwalnych stanowiących dziedzictwo dokumentacyjne; - wyłącznie projekty tzw. „małej skali” o całkowitej wartości projektu nieprzekraczającej 5 mln euro;
- projekty związane z organizacją imprez kulturalnych, które wykazują znaczny wpływ na gospodarkę regionalną i znaczący wkład w osiągnięcie celów Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego w ramach Obszaru Priorytetowego Kultura.

Priorytet inwestycyjny: Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych.

- centra ochrony różnorodności biologicznej oraz ośrodki prowadzące działalność w zakresie edukacji ekologicznej;

- przedsięwzięcia zwiększające potencjał przyrodniczy regionu poprzez działania bezpośrednio związane z ochroną siedlisk i gatunków w szczególności na terenach parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody;
- działania rozwijające infrastrukturę związaną z właściwym ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo (tworzenie, odnawianie szlaków przyrodniczych i ścieżek edukacyjnych)
- tworzenie planów ochrony dla obszarów chronionych; - działania informacyjno-edukacyjne, podnoszące świadomość mieszkańców w zakresie właściwych zachowań społecznych w odniesieniu do dziedzictwa przyrodniczego regionu jako element projektu inwestycyjnego.

Oś priorytetowa 5. Spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna regionu – prawie 206 mln euro

Oś priorytetowa 6. Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry – EFRR – ponad 241 mln euro

Oś priorytetowa 7. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność – blisko 40 mln euro

O wsparcie mogą się ubiegać wnioskodawcy, którzy w ramach lokalnych strategii rozwoju planują działania wspierające lokalną przedsiębiorczość oraz rewitalizację obszarów wiejskich.

Priorytet inwestycyjny: Lokalne strategie rozwoju.

- wsparcie przedsiębiorczości lokalnej;
- wsparcie działań rewitalizacyjnych na obszarach wiejskich.

Oś priorytetowa 8. Aktywni na rynku pracy – ponad 183 mln euro

Oś priorytetowa 9. Solidarne społeczeństwo – ponad 124 mln euro

Oś priorytetowa 10. Innowacyjna edukacja – ponad 131 mln euro

Oś priorytetowa 11. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność – ponad 36 mln euro

Oś priorytetowa 12. Pomoc techniczna – prawie 60 mln euro

Dofinansowane będą mogły być:

Odnawialne źródła energii i efektywność energetyczna - około 163 mln euro

Pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych – słońca, wody, ziemi czy biomasy - to jeden z priorytetów ustalonych przez Komisję Europejską na najbliższe lata. Nacisk będzie położony na bardziej efektywne wykorzystanie energii w budynkach publicznych i mieszkalnych (np. poprzez ocieplenie budynku połączone z wymianą okien i drzwi, przebudowę systemów grzewczych czy instalację systemów OZE). Wsparcie zostanie też skierowane na działania przyczyniające się do zmniejszenia strat energii w przedsiębiorstwach.

Ochrona środowiska: gospodarka odpadami i gospodarka wodno-ściekowa – około 65 mln euro

W zakresie gospodarki odpadami wsparcie uzyskują inwestycje w infrastrukturę do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów, recyklingu, sortowania i kompostowania. W zakresie infrastruktury wodno-ściekowej, dofinansowanie obejmuje budowę i unowocześnienie sieci kanalizacyjnej oraz oczyszczalni ścieków.

Pakiet terytorialny – około 500 mln euro

Nowa perspektywa finansowa wprowadza innowacyjne narzędzie jakim jest polityka terytorialna. W województwie kujawsko-pomorskim będzie ona upowszechniana poprzez realizację polityki miejskiej w 5 największych miastach naszego regionu oraz poprzez wsparcie rozwoju i rozwiązywanie najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych na obszarach powiatowych. Ponadto region jest jednym z dwóch województw w naszym kraju, które zdecydowały się na wykorzystanie nowego instrumentu oddolnego jakim jest rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS). Działania realizowane przy pomocy tego instrumentu będą ukierunkowane na ożywienie społeczne i gospodarcze obszarów, poprzez współpracę różnych partnerów ze środowisk samorządowych, społecznych i gospodarczych.

Szczegółowy opis osi priorytetowych RPO 2014-2020 został przyjęty Uchwałą nr 45/1607/15 Zarządu Województwa z dnia 4 listopada 2015 r.

Jednym z najważniejszych założeń nowo projektowanej polityki spójności na lata 2014-2020, oprócz wymiaru społeczno-gospodarczego, jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego. Podjęcie terytorialne będące jedną z podstawowych zasad programowania na lata 2014-2020, oznacza odejście od postrzegania obszarów przez pryzmat granic administracyjnych na rzecz definiowania ich na podstawie potencjałów, barier rozwoju i wzajemnych zależności poszczególnych terytoriów. Tak rozumiany wymiar terytorialny będzie szeroko wspierany, jako jeden z podstawowych instrumentów realizacji polityki terytorialnej województwa.

Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) jest jednym z instrumentów wspierających rozwój terytorialny w perspektywie finansowej 2014-2020. Celem RLKS jest zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego, zwiększenie potencjału gospodarczego oraz aktywności społecznej i zawodowej na obszarach problemowych objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju (LSR). Działania podejmowane w ramach RLKS zaktywizują lokalne społeczności w zakresie kreowania i podejmowania przez nie różnego

rodzaju inicjatyw oddolnych i umożliwią podniesienie zdolności do budowania kapitału społecznego, który jest znaczącym czynnikiem w kontekście poprawy konkurencyjności obszarów, na których brakuje miejsc pracy, pogarszają się warunki życia i kumulują się inne problemy społeczne.

Wsparcie realizowane będzie na następujących obszarach:

- obszary wiejskie oraz miasta do 20 tys. mieszkańców pełniące rolę centrów społeczno-gospodarczych w danym regionie;
- na obszarach objętych Lokalną Strategią Rozwoju.

Obszar gminy Wielgie znajduje się w Obszarze Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Lipnowskiego. Do opracowania Strategii ORSG został powołany Zespół, w którego skład weszli nie tylko przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego tworzących Obszar, ale również przedstawiciele lokalnych społeczności. Ponadto na etapie przygotowania projektu dokumentu zostało zorganizowane spotkanie otwarte, o którym informowano nie tylko wskazanych przez poszczególnych sygnatariuszy porozumienia przedstawicieli lokalnych przedsiębiorców, instytucji, jednostek organizacyjnych oraz organizacji samorządowych, ale również zaproszenie na w/w spotkanie skierowano za pośrednictwem strony internetowej do wszystkich zainteresowanych rozwojem lokalnym oraz polityką terytorialną. Również po zakończeniu prac nad projektem Strategii został on na mocy uchwały Komitetu Sterującego skierowany do konsultacji społecznych. Akcja informacyjna miała na celu zapewnienie jak najszerszej liczbie osób zainteresowanych, dostępu do informacji ujętych w projekcie Strategii w zakresie zamierzeń inwestycyjnych i planów rozwojowych Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Lipnowskiego, a także danie im możliwości wypowiedzenia się w tej kwestii. Konsultacje społeczne przeprowadzono w dniach od 1 do 14 października 2015 roku. Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji zostały rozpatrzone przez Komitet Sterujący w dniu 16.10.2015 r. Uwagi w głównej mierze dotyczyły uzupełnienia i korekty dokumentu oraz dodania projektów. Po dyskusji Komitet Sterujący uwzględnił zgłoszone uwagi i zatwierdził dokument Strategii w jej ostatecznym brzmieniu. Opracowana Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Lipnowskiego zawiera rzetelną i szeroką ocenę sytuacji społeczno - gospodarczej w jakiej w chwili obecnej znajdują się sygnatariusze Porozumienia o utworzeniu Obszaru Społeczno – Gospodarczego Powiatu Lipnowskiego. Dokument zawiera ponadto wytyczone w duchu współpracy wszystkich samorządów Powiatu Lipnowskiego kierunki dalszego rozwoju ze wskazaniem projektów, których realizacja pozwoli na osiągnięcie zamierzonego celu. Obecnie dokument Strategii został przesłany do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko – Pomorskiego,

Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska oraz Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu.

Głównym celem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 jest wzrost konkurencyjności rolnictwa z uwzględnieniem celów środowiskowych. PROW 2014 – 2020 realizuje wszystkie sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014 – 2020:

1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich.
2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami.
3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie.
4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem.
5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu.
6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

W kontekście finansowania zadań określonych w niniejszym Programie, znaczenie mają:

8.2.10 M10 Działanie rolnośrodowiskowo-klimatyczne

Wsparcie w ramach działania rolnośrodowiskowo-klimatycznego obejmuje poddziałania:

1. Płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych (10.1)
2. Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie (10.2)

W ramach poddziałania płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych pomoc będzie udzielana na:

- praktyki agrotechniczne promujące zrównoważony system gospodarowania, w tym racjonalne nawożenie oraz ochronę wód przed zanieczyszczeniami, odpowiednie użytkowanie gleb w celu przeciwdziałania utracie substancji organicznej w glebie,
- działania służące ochronie różnorodności biologicznej obszarów wiejskich, w tym ochronę cennych siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 oraz poza nimi,
- zachowanie tradycyjnych odmian i gatunków drzew owocowych.

Pakietami płatności w ramach zobowiązań rolnośrodowiskowo-klimatycznych będą:

1. Rolnictwo zrównoważone.
2. Ochrona gleb i wód.
3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych.
4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000.
5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000.

Poddziałanie wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie udzielać będzie pomocy na:

- zachowanie lokalnych odmian roślin uprawnych oraz ochronę szczególnie cennych ras zwierząt gospodarskich,

W ramach tego poddziałania dostępne będą następujące pakiety:

6. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.
7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.

Celami szczegółowymi działania rolno środowiskowo-klimatycznego są przede wszystkim:

- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów,
- poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów,
- zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą.

Szczegóły na stronie: <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2014-2020/Dzialania-PROW-2014-2020/Dzialanie-rolno-srodowiskowo-klimatyczne>

8.2.8.3.1 Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych

Poddziałanie: 8.1 – Wsparcie na rzecz kosztów zakładania i utrzymania w zakresie zalesiania i tworzenia terenów zalesionych

Opis rodzaju operacji, rodzaj wsparcia, beneficjenci, warunki kwalifikowalności, zasady dotyczące ustalania kryteriów wyboru, kwoty i stawki wsparcia opisane są na stronie:

<http://prow2014-2020.pl/zalesianie-i-tworzenie-terenow-zalesionych/>

Możliwości pozyskiwania środków z funduszy celowych dla inwestycji proekologicznych realizowanych na obszarze gminy istnieją poprzez dotacje i pożyczki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej jest instytucją finansującą przedsięwzięcia w ochronie środowiska i jest wspólnie z wojewódzkimi funduszami filarem

polskiego systemu finansowania ochrony środowiska. Najważniejszym zadaniem Narodowego Funduszu w ostatnich latach jest efektywne i sprawne wykorzystanie środków z Unii Europejskiej przeznaczonych na rozbudowę i modernizację infrastruktury ochrony środowiska w naszym kraju. Wdrażanie projektów ekologicznych, które uzyskały lub uzyskają wsparcie finansowe z Komisji Europejskiej oraz dofinansowanie tych przedsięwzięć ze środków Narodowego Funduszu będzie służyło osiągnięciu przez Polskę efektów ekologicznych wynikających z zobowiązań międzynarodowych.

Źródłem wpływów NFOŚiGW są opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska i kary za naruszanie prawa ekologicznego. Dzięki temu, że główną formą dofinansowania działań są pożyczki, Narodowy Fundusz stanowi „odnawialne źródło finansowania” ochrony środowiska. Pożyczki i dotacje, a także inne formy dofinansowania, stosowane przez Narodowy Fundusz, przeznaczone są na dofinansowanie w pierwszym rzędzie dużych inwestycji o znaczeniu ogólnopolskim i ponadregionalnym w zakresie likwidacji zanieczyszczeń wody, powietrza i ziemi. Finansowane są również zadania z dziedziny geologii i górnictwa, monitoringu środowiska, przeciwdziałania zagrożeniom środowiska, ochrony przyrody i leśnictwa, popularyzowania wiedzy ekologicznej, profilaktyki zdrowotnej dzieci a także prac naukowo-badawczych i ekspertyz. W ostatnim czasie szczególnym priorytetem objęte są inwestycje wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Narodowy Fundusz nie jest wyłącznie administratorem krajowych lub zagranicznych pieniędzy przeznaczonych na ochronę środowiska. Fundusz aktywnie pomaga w przygotowywaniu projektów od strony merytorycznej, technicznej, koncepcyjnej i realizacyjnej.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu poprzez efektywne formy gospodarowania środkami pieniężnymi przyczynia się do rozwiązywania wielu problemów dotyczących środowiska naturalnego w regionie, a tym samym wpływa na poprawę warunków bytowych mieszkańców miast i wsi na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

Dofinansowanie WFOŚiGW może zostać przeznaczone na realizację zadań z zakresu:

- ochrony wód (np. sieci kanalizacyjne, oczyszczalnie ścieków)
- gospodarki wodnej (np. sieci wodociągowe, stacje uzdatniania wody, rekultywacja jezior i zbiorników wodnych, mała retencja),
- ochrony powietrza (np. odnawialne źródła energii, modernizacja kotłowni, termomodernizacja budynków, budowa i rozbudowa sieci ciepłych),

- ochrony powierzchni ziemi (np. selektywna zbiórka odpadów, recykling, rekultywacja terenów zdegradowanych i składowisk odpadów, budowa i przebudowa zakładów unieszkodliwiania odpadów),
- ochrony przyrody i krajobrazu (np. programy zaakceptowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody związane z zachowaniem bioróżnorodności, odbudowa ekosystemów naturalnych),
- edukacji ekologicznej (np. konkursy ekologiczne, szkolenia, wydawnictwa, programy, konferencje),
- przeciwdziałania poważnym awariom (np. zakup pojazdów oraz specjalistycznego sprzętu ratownictwa chemiczno-ekologicznego),
- monitoringu środowiska (np. zakup sprzętu do monitorowania środowiska)
- pozostałe zadania (dofinansowanie innych zadań służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej).

Warto zwrócić szczególną uwagę na kryteria wyboru przedsięwzięć (w tym kryterium rzeczowe) finansowanych ze środków WFOŚiGW w Toruniu.

Kryterium efektywności ekologicznej - dotyczy analizy i oceny wniosków w następującym zakresie:

- 1) efektu ekologicznego w odniesieniu do stopnia i zakresu uciążliwości źródła zanieczyszczenia;
- 2) ograniczenia oddziaływania obiektów, szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi albo mogących pogorszyć stan środowiska;
- 3) podejmowania działań mających na celu likwidację zanieczyszczeń u źródła ich powstawania;
- 4) eliminacji lub ograniczenia uciążliwości źródła zanieczyszczenia;
- 5) oddziaływania na postawy i zachowania proekologiczne społeczeństwa.

Kryterium efektywności ekonomicznej - związane jest z wykorzystaniem mierników stosowanych w gospodarce rynkowej, tj. analizą:

- 1) kosztu przedsięwzięcia;
- 2) okresu realizacji zadania;
- 3) źródeł finansowania i pełnego zbilansowania kosztów inwestycji, ze szczególnym uwzględnieniem udziału środków unijnych;
- 4) sytuacji finansowej inwestora;
- 5) kosztu jednostkowego uzyskania efektu ekologicznego, jako nie odbiegającego od średniego kosztu dla danej technologii;
- 6) stopnia przygotowania inwestycji;

7) stopnia zaangażowania środków własnych.

Kryterium techniczne - finansowane są zadania:

- 1) oparte na najlepszych dostępnych technikach i technologiach charakteryzujących się energo i materiałoozczędnością oraz niezawodnością;
- 2) oparte na nowych urządzeniach podnoszących sprawność już istniejących instalacji ochrony środowiska;
- 3) służące restrukturyzacji gospodarki kraju zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Kryterium terytorialne - preferowane są zadania:

- 1) o znaczeniu ponad lokalnym ze szczególnym uwzględnieniem wspólnego realizowania zadań przez gminy i starostwa lub inne podmioty;
- 2) dotyczące obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych, uzdrowiskowych i kulturowych.

Kryterium wymagań formalnych - wniosek winien zawierać komplet wymaganych dokumentów wynikających z formularza wniosku i podpisy osób upoważnionych do reprezentacji Wnioskodawcy w stosunkach cywilno-prawnych.

Kryterium rzeczowe - finansowane są zadania z następujących dziedzin:

1) ochrony wód i gospodarki wodnej

- a) budowa i przebudowa oczyszczalni ścieków;
- b) budowa i przebudowa systemów kanalizacyjnych wraz z przyłączami, w tym kanalizacji deszczowej wyposażonej w urządzenia do eliminacji lub ograniczania zanieczyszczeń;
- c) wspieranie działań ograniczających zużycie wody i powstawanie ścieków poprzez zamykanie obiegów;
- d) zwiększanie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego poprzez budowę nowych oraz przebudowę istniejących urządzeń ochronnych;
- e) wspieranie działań ograniczających zanieczyszczenia w obrębie określonej zlewni;
- f) realizacja zadań dotycząca zwiększenia zasobów wodnych poprzez budowę zbiorników wodnych i obiektów małej retencji;
- g) rekultywacja jezior i zbiorników wodnych oraz cieków naturalnych;
- h) ograniczanie zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych, ze szczególnym uwzględnieniem zanieczyszczeń pochodzących z produkcji rolnej;
- i) budowa i przebudowa stacji uzdatniania wody przy ujęciach wodociągowych;
- j) budowa sieci wodociągowych;

2) ochrony powietrza

- a) eliminacja niskiej emisji pyłów i gazów przede wszystkim na terenach

zwartej zabudowy mieszkaniowej, na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych, kulturowych i uzdrowiskowych, na obszarach szczególnie chronionych oraz terenach gdzie stwierdzone są przekroczenia obowiązujących norm czystości powietrza;

- b) wspieranie nowych proekologicznych rozwiązań technicznych poprzez: budowę i przebudowę urządzeń energetycznych na efektywniejsze ekologicznie z wyłączeniem instalacji wewnętrznej, wykorzystanie źródeł energii odnawialnej oraz pomoc we wprowadzaniu przyjaznych dla środowiska nośników energii;
- c) zmiana i unowocześnianie technik i technologii przemysłowych prowadzących do spadku emisji zanieczyszczeń celem minimalizacji uciążliwości dla środowiska;
- d) budowa i przebudowa systemów ciepłowniczych celem ograniczenia emisji zanieczyszczeń;
- e) wykorzystanie nadwyżek i ograniczanie strat ciepła w sposób niosący za sobą wymierne efekty ekologiczne;
- f) ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery wywołanych przez transport zbiorowy;

3) ochrony powierzchni ziemi

- a) tworzenie systemów zbiórki, segregacji i recyklingu odpadów;
- b) wdrażanie technik i technologii ograniczających wytwarzanie odpadów;
- c) budowa i przebudowa zakładów unieszkodliwiania odpadów wraz ze składowiskami balastu;
- d) rekultywacja terenów zdegradowanych i składowisk odpadów;
- e) budowa instalacji pozyskiwania biogazu;
- f) unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych;

4) ochrony przyrody i krajobrazu

- a) programy zaakceptowane przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska związane z zachowaniem bioróżnorodności;
- b) odbudowa ekosystemów naturalnych;
- c) działania związane z konserwatorską ochroną przyrody;
- d) zadrzewienia i zwiększenie lesistości regionu;
- e) rewaloryzacja zasobów przyrodniczych na terenie zabytkowych założeń ogrodowych;

5) edukacji ekologicznej

- a) dofinansowywanie kosztów bezpośrednich związanych z tworzeniem i realizacją

programów edukacyjnych realizowanych przez Centra Edukacji Ekologicznej, Parki Krajobrazowe, placówki oświatowe i naukowe z wyłączeniem kosztów eksploatacyjnych;

- b) dofinansowywanie wydawania bądź zakupu czasopism, książek, publikacji, produkcji filmów, programów radiowo - telewizyjnych i innych materiałów o tematyce ekologicznej;
- c) wspieranie konferencji i seminariów dotyczących tematyki ekologicznej;
- d) wspieranie organizacji konkursów i olimpiad upowszechniających wiedzę ekologiczną;

6) monitoringu

- a) dofinansowanie zakupu wyposażenia dla Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska i innych upoważnionych organów administracji w aparaturę i sprzęt kontrolno - pomiarowy;
- b) dofinansowanie badań realizowanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Programu Wojewódzkiego Państwowego Monitoringu Środowiska;
- c) dofinansowanie publikacji w zakresie informacji o stanie środowiska;

7) poważnych awarii

- a) dofinansowanie systemu przeciwdziałania zagrożeniom środowiska i klęskom żywiołowym o zasięgu regionalnym;
- b) wspomaganie tworzenia systemu ratowniczo-gaśniczego poprzez partycypację w zakupie sprzętu ratownictwa ekologicznego;
- c) dofinansowanie usuwania skutków zanieczyszczeń środowiska w przypadku, gdy nie można ustalić podmiotu za nie odpowiedzialnego;

8) ochrony przed hałasem

dofinansowanie zadań mających na celu zmniejszenia hałasu do dopuszczalnego poziomu;

9) pozostałych zadań

- a) dofinansowanie programów o zasięgu wojewódzkim, ekspertyz, ocen i opinii służących ochronie środowiska;
- b) dofinansowanie systemu kontroli wnoszenia przewidzianych ustawą opłat za korzystanie ze środowiska, a w szczególności tworzenia baz danych podmiotów korzystających ze środowiska obowiązanych do ponoszenia opłat;
- c) dofinansowanie opracowania planów służących gospodarowaniu zasobami wodnymi oraz utworzenia katastru wodnego;
- d) dofinansowanie planów zalesień;

- e) preferencyjne wspomaganie zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez gminy i powiaty, które przekazują nadwyżkę z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu;
- f) dofinansowanie wydatków na nabywanie, utrzymanie, obsługę i zabezpieczenie specjalistycznego sprzętu i urządzeń technicznych, służących wykonaniu działań na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
- g) dofinansowanie innych zadań służących ochronie środowiska i gospodarki wodnej.

Instrument Finansowy LIFE+

Program „LIFE+” jest kontynuacją realizowanego od 1992 roku programu „LIFE”. W ramach Programu przewiduje się wydzielenie dwóch podprogramów dedykowanych – jednego środowisku, a drugiego klimatowi. Obszarami, które zdaniem Komisji Europejskiej zapewnią najbardziej pozytywny wpływ na stan środowiska są obszary Natura 2000, woda, odpady oraz powietrze i to one będą priorytetami. Nacisk zostanie również położony na projekty zintegrowane, które ma charakteryzować komplementarność z innymi unijnymi oraz krajowymi instrumentami finansowymi, a także większa skala terytorialna. Budżet programu wynosi 3,62 mld euro.

Cele programu LIFE+:

Podprogram działań na rzecz środowiska: ochronę środowiska i efektywne gospodarowanie zasobami, różnorodność biologiczną, zarządzanie i informację w zakresie środowiska;

Podprogram działań na rzecz klimatu: łagodzenie skutków zmiany klimatu, dostosowywanie się do skutków zmiany klimatu, zarządzanie i informację w zakresie klimatu.

Beneficjentami programu będą mogli być: przedsiębiorcy, administracja publiczna, organizacje pozarządowe.

Szczegółowe informacje o powyższym instrumencie finansowym znajdują się na stronie internetowej pod adresem

<http://ec.europa.eu/environment/life/about/beyond2013.htm#proposal>

Większość banków ma w swojej ofercie kredyty inwestycyjne, w tym również na przedsięwzięcia proekologiczne. Znaczący udział w kredytowaniu inwestycji w zakresie ochrony środowiska o znaczeniu ponadregionalnym ma Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju. Finansuje on inwestycje wymagające znacznych nakładów, realizowane głównie

przez jednostki samorządu terytorialnego. Liderem w zakresie kredytowania w formach preferencyjnych jest Bank Ochrony Środowiska S.A.

3. Edukacja ekologiczna, akceptacja społeczna

Jedną z podstawowych zasad realizacji polityki ochrony środowiska jest uspołecznienie procesów planowania, programowania i podejmowania decyzji dotyczących sfery ochrony środowiska. Zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wszelkie programy, plany i strategie podlegają procedurze konsultacji z udziałem społeczeństwa. Tworząc program ochrony środowiska dla gminy Wielgie założono, że dla projektu dokumentu zostanie przeprowadzona strategiczna ocena oddziaływania na środowisko. Projekt dokumentu łącznie z prognozą oddziaływania na środowisko zostanie zaopiniowany przez uprawnione do tego organy oraz zostanie udostępniony do wglądu wszystkim zainteresowanym, a także opublikowany na stronie internetowej Gminy. Zebrane tą drogą uwagi i wnioski poddane zostaną analizie i po rozpatrzeniu wniesione do treści dokumentu. Zostanie wykonane sprawozdanie z konsultacji społecznych.

Niezwykle ważnym elementem realizacji Programu jest upowszechnienie jego ustaleń wśród społeczności gminy oraz prowadzenie możliwie szerokiej akcji edukacyjnej. Edukacja ekologiczna dotyczyć powinna z jednej strony podstawowych zasad ochrony środowiska, z drugiej natomiast popularyzowania walorów środowiska przyrodniczego własnej „małej ojczyzny”. Adresatami Programu są nie tylko ci którzy zanieczyszczają środowisko i mają określone zadania do wykonania, ale także całe społeczeństwo, w szczególności młodzież. Program powinien być upowszechniony w szkołach na terenie gminy, a młodzież mogłaby włączyć się do społecznej akcji monitorowania zmian w środowisku, nie tylko poprzez sporadyczne akcje w tym zakresie np. „Sprzątanie świata”.

4. Monitoring realizacji programu

Najważniejszym procesem wdrażania Programu jest kontrola realizacji założonych w nim celów, poprzez monitorowanie stanu środowiska. Działania te wraz z oceną stopnia realizacji zadań określonych celami niniejszego opracowania dostarczą podstawowych informacji o stopniu wdrożenia i efektach realizacji Programu.

W celu zwiększenia efektywności działań na rzecz ochrony środowiska oraz skuteczności realizowanego Programu prowadzony jest przez organy administracji system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska zwany państwowym monitoringiem środowiska, którego podstawowym zadaniem jest dostarczanie informacji o:

- aktualnym stanie środowiska i stopniu zanieczyszczenia jego poszczególnych komponentów,
- ładunkach zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska,
- dynamice antropogenicznych przemian środowiska przyrodniczego,
- przewidywanych skutkach korzystania ze środowiska.

Państwowy monitoring środowiska w obszarze swojego działania obejmuje podsystemy:

- monitoringu powietrza atmosferycznego, hałasu i promieniowania niejonizującego,
- monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych,
- monitoringu powierzchni ziemi, gleb i odpadów,
- monitoringu przyrody ożywionej,
- monitoringu zintegrowanego,
- działania w zakresie ochrony przed poważnymi awariami.

Wskaźnikiem skuteczności realizacji celów ochrony środowiska na obszarze gminy będzie system nadzoru i kontroli wdrażania Programu, który będzie polegał na:

- składanie przez Wójta co 2 lata Radzie Gminy oceny realizacji Programu,
- ocena zmian stanu środowiska przez porównywanie wyników badań monitoringowych.

Miernikami skuteczności działań na rzecz ochrony środowiska powinny być:

- ocena jakości wód powierzchniowych i podziemnych wyrażona poziomami stężeń zanieczyszczeń,
- ocena stanu sanitarnego środowiska,
- ocena jakości powietrza atmosferycznego metodą pasywną.

Poza głównymi miernikami stanu środowiska uzyskiwanymi w ramach badań monitoringowych, przy ocenie skuteczności realizacji programu ochrony środowiska gminy Wielgie będą stosowane wskaźniki społeczno-ekonomiczne, wskaźniki presji na środowisko i stanu środowiska oraz wskaźniki reakcji państwa i społeczeństwa, a mianowicie:

Wskaźniki społeczno-ekonomiczne:

- poprawa stanu zdrowia ludności gminy, mierzona przy pomocy takich mierników jak długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności na określone rodzaje chorób,
- zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz zmniejszenie całkowitych przepływów materiałowych w gospodarce,
- zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych,
- coroczny przyrost netto miejsc pracy w gminie w wyniku realizacji przedsięwzięć ochrony środowiska.

Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko:

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód, poprawa jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, poprawę jakości wody do picia oraz spełnienie obowiązujących wymagań jakościowych,
- poprawa stanu zasobów wodnych, w tym przeprowadzone zadania w zakresie zwiększenia retencji wód, jak również długość udroźnionych cieków oraz sieci drenarskiej,
- poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza, zwłaszcza zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla zdrowia i zanieczyszczeń wywierających najbardziej niekorzystny wpływ na ekosystemy,
- zmniejszenie uciążliwości hałasu, przede wszystkim poziomu hałasu wokół obiektów przemysłowych oraz hałasu wzdłuż tras komunikacyjnych,
- ograniczenie degradacji gleb, zmniejszenie powierzchni obszarów zdegradowanych na terenach poeksploatacyjnych, w tym rekultywacja nieczynnych wyrobisk i likwidacja dzikich składowisk odpadów,
- wzrost lesistości gminy, rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych oraz przyrost masy drzewnej, zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk.

Wskaźniki aktywności władz gminy i społeczeństwa:

- sprawność i poprawność merytoryczna wydawanych decyzji administracyjnych,
- spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli,
- zakres i efekty działań edukacyjnych oraz stopień udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych,

- opracowywanie i realizowanie przez samorządy, ich związki, grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

Realizacja programu ochrony środowiska gminy wymagać będzie regularnej, wg założonych etapów i okresów, oceny wykonania. Zakres monitoringu obejmować powinien:

- ocenę wykonania poszczególnych zadań,
- ocenę zaawansowania realizacji przyjętych celów, w tym obserwacja efektów ekologicznych
- analizę powstałych problemów.

Prowadzenie monitoringu w zaproponowanym zakresie będzie pomocne w sporządzaniu okresowych raportów, a przede wszystkim pozwoli na efektywny nadzór i ewentualne korygowanie (aktualizowanie) Programu w miarę zaawansowania prac i pojawiających się zmian uwarunkowań zewnętrznych (np. prawnych). Okresowa ocena będzie potrzebna dla ewentualnej korekty założonych celów i strategii ich wykonania. Szczególnie ważne jest stopniowe, w miarę zaawansowania Programu, ustalanie kolejnych zadań i przedsięwzięć w okresach np. 2-letnich.

Najważniejszym zadaniem systemu monitorowania Programu jest jednak, nie kontrola sprawności systemu zarządzania Programem, a obserwacja uzyskanych w efektów ekologicznych, w tym poprawy stanu środowiska.

Poniżej podano proponowane wskaźniki monitorowania efektów ekologicznych:

- jakość wód powierzchniowych rzek i jezior (klasy czystości),
- jakość wód podziemnych (klasa, przydatność do picia),
- % zwodociągowania posesji,
- % skanalizowania posesji,
- wykorzystanie przepustowości oczyszczalni,
- prawidłowa praca oczyszczalni i sieci kanalizacyjnej,
- ilość przydomowych oczyszczalni ścieków,
- powierzchnia obszarów i ilość obiektów chronionych prawnie,
- powierzchnia lasów,
- ilość wprowadzonych zadrzewień,
- stan parków podworskich,
- powierzchnia terenów zdegradowanych np. nielegalne żwirownie, wysypiska itp.,
- ilość i rodzaj zgłoszeń od mieszkańców dotyczących stanu i zagrożeń środowiska,
- zaistniałe poważne awarie.

Gminny program ochrony środowiska, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo ochrony środowiska zatwierdza Rada Gminy. Podstawowym organem, który jest odpowiedzialny za realizację programu ochrony środowiska gminy jest organ wykonawczy gminy - wójt. Z realizacji programu co 2 lata wójt składa Radzie Gminy stosowne sprawozdania.

Kompetencje samorządu gminnego reguluje ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Mieszkańcy zamieszkujący określone terytorium tworzą gminną wspólnotę samorządową. Gmina posiada osobowość prawną, wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. Ustawy określają, które zadania własne gminy mają charakter obowiązkowy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- ochrony zdrowia,
- zieleni gminnej i zadrzewień,
- cmentarzy gminnych,
- porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej.

W zakresie ochrony środowiska samorząd gminy posiada znaczące kompetencje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, powietrza atmosferycznego, gospodarki odpadami i ochrony przyrody. Są to przede wszystkim kompetencje o charakterze porządkowo-komunalnym częściowo z uprawnieniami kontrolnymi.

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej i ochrony wód jest to m.in. zapewnienie mieszkańcom wystarczającej ilości wody pitnej odpowiedniej jakości, zapewnienie systemów odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych, zapobieganie degradacji i poprawa stanu wód powierzchniowych decydowanie o zawarciu ugody w sprawie zmian stosunków wodnych.

W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego są to zadania o charakterze zobowiązująco-reglamentacyjnym np. wydawanie decyzji emisyjnych, określanie obszarów o

podwyższonych stężeniach zanieczyszczeń, ustanawianie ograniczeń co do czasu pracy lub korzystania z urządzeń technicznych lub środków transportu stwarzających uciążliwości w zakresie hałasu i wibracji.

W zakresie gospodarki odpadami zadania te obejmują m.in. zapobieganie powstawaniu odpadów, zapewnienie czystości i porządku na terenie gminy, zapewnienie odbioru, i transportu odpadów komunalnych od mieszkańców i przedsiębiorców, zapewnienie systemu segregacji odpadów komunalnych, wyposażenie nieruchomości w urządzenia służące do gromadzenia odpadów.

W zakresie ochrony przyrody władze gminy mają możliwość uzgadniania bądź tworzenia form ochrony przyrody. Rada Gminy może w drodze uchwały uznawać pomniki przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe i stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej. Organy gminy wydają zezwolenia na usuwanie drzew i krzewów, mogą ustanowić park gminny.

Władze gminy zobowiązane są do sprawowania kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska.

Zgodnie z art. 237 ustawy - Prawo ochrony środowiska wójt jako organ wykonawczy gminy i jako organ ochrony środowiska, w razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania instalacji na środowisko może, w drodze decyzji, zobowiązać prowadzący instalację podmiot korzystający ze środowiska do sporządzenia i przedłożenia przeglądu ekologicznego.

VI. Wykorzystane materiały

1. Wybrane akty prawne

Regulacje prawne w zakresie ochrony środowiska zawarte są w wielu ustawach i aktach wykonawczych (rozporządzeniach, zarządzeniach). Do najważniejszych z nich, w kontekście realizacji niniejszego Programu, należy zaliczyć:

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późniejszymi zmianami),
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późniejszymi zmianami)
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 199 z późniejszymi zmianami),

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późniejszymi zmianami),
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1205 z późniejszymi zmianami),
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku - Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 469 z późniejszymi zmianami),
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach (Dz. U. z 2013 r. poz. 21 z późniejszymi zmianami),
- Ustawa z dnia z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 196 z późniejszymi zmianami),
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1446),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 roku w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397 ze zmianą),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 112),
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. poz. 1800).

2. Wybrane opracowania i dokumenty

- Wytyczne do opracowania wojewódzkich powiatowych i gminnych programów ochrony, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2 września 2015 r.,
- Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 opracowana przez Radę Ministrów i przyjęta uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 maja 2009 r. (Monitor Polski Nr 34, poz. 501),
- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+, przyjęta Uchwałą Nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r.,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, zatwierdzony uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.,

- Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018, przyjęty Uchwałą Nr XVI/299/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 grudnia 2011 r.,
- Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami dla powiatu lipnowskiego na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016, przyjęty Uchwałą nr VIII/46/2011 Rady Powiatu w Lipnie z 8 kwietnia 2011 r.,
- Strategia rozwoju gminy Wielgie na lata 2014-2020, przyjęta Uchwałą Nr XXXVIII/318/2014 Rady Gminy Wielgie z dnia 20 marca 2014 r.,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wielgie, przyjęte Uchwałą nr XLI/338/2014 Rady Gminy Wielgie z dnia 17 czerwca 2014 r.,
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Wielgie został przyjęty Uchwałą Nr XIII/56/2015 Rady Gminy Wielgie z dnia 15 września 2015 r.,
- Kącki Z., Rezerваты i pomniki przyrody oraz inne obszary chronione Kujaw Wschodnich i Ziemi Dobrzyńskiej, Apro,
- Środowisko przyrodnicze w województwie wrocławskim, WTN, Wrocław 1997 r.,
- Raporty o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego, WIOŚ, Biblioteka Monitoringu Środowiska, Bydgoszcz, 1999-2015 r.,
- Przyroda Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki, Wojewódzki Konserwator Przyrody, Bydgoszcz, 2001 r.,
- Roczna ocena jakości powietrza za rok 2014 w województwie kujawsko-pomorskim, WIOŚ Bydgoszcz, 2015 r.,
- Marszelewski W., Burak Sz., Solarczyk A., Jeziora województwa kujawsko-pomorskiego, Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki, Wydział Ochrony Środowiska, Bydgoszcz 2000,
- Ochrona środowiska w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2010-2012, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, 2014 r.,
- Warunki przyrodnicze produkcji rolnej w województwie wrocławskim, IUNG Puławy, 1989 r.,
- Sprawozdanie z działalności za 2013 rok Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, 2014 r.,
- Kondracki J., Geografia fizyczna Polski, PWN Warszawa 1980.